

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Theaetetus, vel de scientia

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

fit, uerum etiam quomodo acquiratur intelligeremus. Immo & unde sit & per quem, explicuit dum diceret Socratem dei iussu obstetricio munere fungi. Est ergo scientia, diuinorum certa ratione comprehensio, in mente residens, in rationem profluens, à deo menti inserta, à dialectico præceptore in rationem deo aspirante reducta, rationem in mentem dirigens, mentem cum diuinitate coniungens.

PLATONIS THAETETVS, VEL DE

SCIENTIA, TRANSLATVS E GRAECO IN LATINVM

à Marfilio Ficino ad Petrum Medicem patriæ patrem.

EVCLIDES, TERPSIO, SOCRATES, THEODORVS, THEAETETVS.

ODO'NE ò Terpsio; an iam pridem rure uenisti? TER. Pridem satis, ac te in foro quaesui, & miratus sum quod reperire nequiueroim. EV. Non eram in urbe. TER. At ubi? EV. Cum in portum descendissem, offendi Theætetum, qui Corintho è castris Athenas ferebatur. TER. Viuus ne an mortuus? EV. Semiuuius. uulneribus enim quibusdam afflictus est, & quod deterius, morbo etiam diuturno in castris est confectus. TER. Num dysenteria? EV. Hac ipsa. TER. O qualem uirum refers in discrimine positum. EV. Præclarum admodum atq; optimum ò Terpsio: nam paulo ante nonnullos audiui, qui eum circa rem militarem miris laudibus extollebant. TER. Nec mirum id uideri debet, immo longe magis mirandū esset, si contra se haberet. Sed cur non diuertit Megaram? EV. Properabat domum. Ego enim & consului & obsecraui, ille noluit. Quinetiam comitatus ipsum, cum ab eo discederem recordatus sum Socratis, atq; admiratus quàm diuine & sape alias, & de hoc maxime uaticinatus fuerit. Nam paucis diebus antequam è uita decederet, obuiam factus Theæteto adhuc adolescentulo, cum eo disseruit, eiusq; indolem & probauit, & admiratus est. Deinde mihi Athenas profecto rationes disputationis illius auditu maxime dignas singulas enarrauit, atq; insuper addidit, præstantem omnino uirum futurum si adoleuerit. Ac uera nimium prædixisse uidetur. TER. Certe. sed quinam sermones? num referre potes? EV. Non uerbis per louem, sed literis. Etenim reuersus domum statim cōmentarijs eos perstrinxī: deinde per ocium reminiscendo, latius scripsi, & quoties Athenas proficiscerer, siquid excidisset, Socratem interrogabam, atq; huc rediens emendabam. Quo factum est, ut uniuersa pene disputatio illa conscripta sit. TER. Vera loqueris. Audiui enim hæc à te pridem, & ista nosse cupiens, te quaesiturus huc sape accessi. Quid ergo nunc obstat, quo minus percurramus? Enimuero quiete mihi opus est. Nam ex agro ueniens, defessus sum. EV. Ego quoq; Erineum usq; Theætetum comitatus sum, quamobrem libenter admodum requiescerem. Eamus ergo. Nobis enim sedentibus puer aliquis perleget. TER. Probe. EV. Hic ò Terpsio liber est non ita compositus, quasi Socrates mihi referat, ut reuera retulit, sed quasi cum illis præsens disputet, quibuscum disputasse mihi narrauit. Hos autem geometram Theodorum & Theætetum fuisse dicebat. Ne igitur molestum esset, si inquam, & inquit, consensit, & negauit, sapius interponeretur, his uitalis Socratem ipsum unà cum illis disputantē induxi. TER. Scite Euclides. EV. Heus tu, accipe librū ac lege. SOC. Si Cyrenæi ò Theodore præ cæteris mihi curæ essent, quæ ad eos spectant abs te potissimum exquirerem, siqui illis iuuenes geometricæ, aut alteri philosophiæ studio ardentem incumbere. Nunc autem magis nostros quàm illos amo, potiusq; intelligere cupio quinam è nostris iuuenibus in uiros probos euasuri merito uideantur. Hæc ipse pro uiribus semper explorō, & ab alijs ad quos iuuenes confluere uideo, sape percontor. Te autem non pauci sectantur, & merito. Nam & aliorum gratia, & geometriæ maxime, concursu dignus esse uideris. Si quem igitur nactus es memoratu dignum, libenter audirem. THEO. Atqui ò Socrates & me referre & te auscultare decet qualem è uestris ciuibus adolescentem inuenerim. Qui si formosus esset, laudare illum uererer, necui forsitan illius amore captus uideri possem. Nunc autem ne mihi succenseas neq; turbes. non enim est pulcher. Similis tibi est, simo naso & prominentibus oculis, quamuis minus ille quàm tu in his modum excedat. libere tecum loquor, scito in

Cur in dialogis personæ loquentes introducuntur

Facies similis Socrati refertur

Hominē in
geniosum et
mansuetum
atq; uirilem
reperire dif-
ficile

primis me nullum adhuc adoleſcētulum reperiſſe, licet cum multis uerſatus fuerim, tam mirabili naturæ felicitate donatum. Difficile admodum eſt, reperiſſe hominē ingenioſum ſimul & præ cæteris manſuetum atque uirilem. Equidem nec fuiſſe unquam exiſti-
mo, nec eſſe uideo, qui ita natura ſint inſtituti. Cæterum acuti ut hic ſagacesq; & me-
morioſi, & dociles, ut plurimum in iracundiam impetusq; præcipites ſunt. proruūt enim
atq; raptantur, quemadmodum ſine retinaculis naues, & furioſi potius quàm fortes exi-
ſtunt. Graues autem ſæpe cum ad diſciplinās ſe conferunt, ſegnes, torpentes, obliuiōſi
ſunt. Hic uerō ita leniter, libere, ſuauiſſe, expedire, maxima cum manſuetudine ad diſci-
plinās quæſtionesq; graditur, ut nec lubricus quietuſq; olei fluxus mollior & ſuauior ui-
deatur, & ut mirum ſit tantum ingenium tam mature iſta peragere. **SOC.** Optima nun-
cias, ſed cuius noſtrorum ciuium filius eſt? **THEO.** Nomen quidem eius audiui, ſed me-
moriam excidit. Eſt autem mediū ille eorum qui nobis occurrebant paulo ante in platea
quæ extra mœnia eſt. Iſ & ſocij ſui quidam uncti luſerunt, ac nunc peracto ludo huc ad-
uentare uidentur. Aduerte utrum agnoſcas, nec ne. **SOCR.** Agnoſco equidem. Sunienſis
Euphronij filius eſt; uiri ō amice procul dubio talis, qualem tu filium narraſti, probatiſſi-
mi ante omnes, qui patrimonium amplum reliquit, ſed nomen pueri non audiui. **THEO.**
Theætetus ō Socrates nomen eſt, patrimonium autem eius tutores diſſipariſſe uidentur.
Veruntamen liberalitate mirifice pollet. **SOCR.** Generoſum hominē narraſ, iube huc
illum accedere & nobiſcum ſedere. **THEO.** Fiat. **O** Theætete, accede huc ad Socratem.
SOCR. Veni obſecro Theætete, ut meipſum animaduertam, qualem uultum præferam.
Inquit enim Theodorus, uultu me tibi ſimilem eſſe. quod ſi utriuſq; noſtrum lyram ſimi-
liter temperatam aſſereret, utrum conſeſtim id crederemus; an muſicus ne eſſet prius in-
quireremus? **THE.** Inquireremus. **SOC.** Et ſi talem reperiſſemus, crederemus utiq; ſi nau-
tem muſicæ expertem, minime? **THE.** Ita eſt. **SOC.** Nunc ergo ſi curæ nobis eſt noſtrorū
uultuum ſimilitudo, uidendum utrum pictor ſit qui dicit nec ne. **THE.** Sic uidetur. **SOC.**
Nunquid pictor Theodorus? **THE.** Non aduerſi. **SOCRAT.** Geometricus autem? **THE.**

Nefcienti
quid laudat
aut uitupe-
rat, non eſt
adhibenda fi-
des

Maxime quidem ō Socrates. **SOCR.** An & aſtronomus, dialecticus, muſicus, & reliqua-
rum diſciplinarum peritus? **THE.** Mihi quidem uidetur. **SOCR.** Dum ergo in aliqua cor-
poris parte conſimiles eſſe nos prædicat, laudans quodammodo, uel uituperans, nō mul-
tum illi fidei adhibendum. **THE.** Non ut apparet. **SOCR.** Siquidem uero ab animi uirtu-
te ſapientiaq; laudaret, nōne conſentiret hæc audienti, laudatum ipſum conſiderare, lau-
dato autem ſeſe oſtendere? **THE.** Omnino ō Socrates. **SOCR.** Vide ō amice Theætete,
tua intereſt oſtendere, mea cōſiderare. Scito cum Theodorus multos mihi iam peregrī-
nos quàm ciues laudarit, nullum maioribus ac te laudibus extuliſſe. **THE.** Bene eſt ō So-
crates. ſed uide ne iocans dixerit. **SOC.** Non eſt mos hic Theodori. uerum ne renuas quæ
conceſſa ſunt, obijciens quod hic iocis agat, ne teſtari cogaris. Non facile eſt eius ſententi-
am reſutare, ſed audacter in conceſſis perſiſte. **THE.** Agendum eſt ſi tibi uidetur. **SOC.** Dic
age. Diſcis aliqua à Theodoro geometrica? **THE.** Equidem. **SOC.** Quæ uero ad aſtrono-
miam harmoniaq; & dialecticam ſpectant, diſcis? **THE.** Annitor equidē. **SOC.** Ego quoq;
ō puer, & ab hoc, & ab alijs, quos aliquid horum intelligere arbitror. & quo ad alia in his
moderate me habeo, exiguum uero quiddam dubito, quod tecū, & cum iſtis inueſtigandū.
Quare mihi respondeas oro. An non diſcere eſt, ſapientiorē in eo fieri quod quiſq;
diſcit? **THE.** Idipſum. **SOC.** Sapientia uero ſapientes ſunt quilibet ſapientes? **THE.** Certe.
SOCR. Nunquid hoc in aliquo à ſcientia differt? **THE.** Quid nam? **SOCR.** Sapientia uideli-
cet. in quibus ſcientes, in iſdem & ſapientes? **THE.** Quid prohibet? **SOC.** Idem igitur ſa-
pientia & ſcientia eſt? **THE.** Idem. **SOC.** Hoc illud eſt quod dubito, neq; concludere me-
cum ipſe ualeo quid ſciētia ſit. habemus quid ad iſta dicamus? Quid eſſe aſſeritis? quis no-
ſtrū prior oſtendet? Quiſquis uero aberrauerit ſemperq; hallucinabitur, aſinus quē admo-
dum pila ludentes pueri dicūt, ſedeat. Sed qui uincet, nihilq; aberrarit, dominabit nobis,
& iubebit quicquid reſponderi uoluerit. Quid ſiletis? Nunquid non ō Theodore homo

An idem ſit
ſapientia &
ſcientia

Non reſpō-
dere, ruſti-
corum eſt

literatus ruſticor? cupiens uos in diſputationē inducere: amicosq; & familiares inuicem
fieri. **THEO.** Minime hoc ō Socrates ruſticum ſit. Sed ex his pueris aliquem reſpondere
tibi iubeas. Nam hæc diſputandi ratio inſueta mihi eſt, & aſueſcere nunc atas prohibet,
hos autem magis hæc decent, & longe magis proficient. Reuera enim iuuentus in omni-
bus

bus proficit, & ut cœpisti, ne dimittas Theætetum, sed eum interroga. S O C. Audis hoc ô Theætete, quæ dicit Theodorus: cui tu ut opinor, libenter obedies. Neq; enim fas est, ut huiusmodi in rebus sapienti uiro iuuenis minus pareat. Ingenue ergo responde, quid esse scientiam opineris. T H E. Parendum est ô Socrates, quando quidem uos imperatis, si quæ enim in re aberrauero, corrigetis. S O C. Faciemus proculdubio si quo modo poterimus. T H E. Videntur mihi scientiæ esse, quæ quis à Theodoro discere potest, geometria, & reliqua quæ in superioribus enumerasti: præterea cerdonum aliorumq; opificum artes, & omnes, & singulæ nihil aliud quàm scientiæ sunt. S O. Generose ac magnifice ô amice, de uno rogatus, multa pro simplici uaria dedisti. T H E. Qua ratione id ais ô Socrates? S O C. Fortè nihil dico, quod tamen putem indicabo. Quotiès artem cerdonicam dicis, nihil aliud ais quàm conficiendorum calceorum scientiam? T H E. Nihil aliud. S O C R. Quid porrò, cum tectonicam id est fabrillem artem: num aliud quàm ligneorum operum scientiam? T H E. Nil certe. S O C. In utrisq; igitur id declaras, cuius utraq; scientia est? T H E O. Profecto. S O C. Quæstio uero nostra non hæc erat, quorum scientiæ, & quot sint, nō enim numerandi gratia quærebamus, sed noscendi quid ipsa scientia sit. An nihil dico? T H E. Immo recte, S O C. Aduerte & hoc: si quis nos de aliquo horum uilium uulgariūq; percontetur, ueluti de luto, quid est, eiq; respondeamus, lutum eorum qui ollas, lutum eorum qui puppas, lutum eorum qui lateres fingunt, nōne ridiculi uideamur? T H E. Fortè. S O C R. Primo quidem quod putemus eum qui interrogat, intelligere ex illo nostro respōso posse, si dicamus lutum, & uel puppariorum, uel aliorum quorumcunq; artificum tantū addimus: aut putas nomen quisquam rei cuiusquàm intelligit, qui non nouit, quid sit ipsa? T H E. Nullo pacto. S O C. Ergo neq; scientiam calceorum intelligit, qui scientiam minime nouit. T H E. Non certe. S O C. Cerdonicam quoq; non intelligit, quisquis ignorat scientiā, & aliam ullam artem. T H E. Sic est. S O C. Absurda itaq; responsio est, si quis interrogatus quid scientia sit, artis alicuius nomen respondeat. Alicuius enim esse scientiam, cum non hoc rogetur, ille responderet. T H E. Videtur. S O C. Præterea cum liceat simpliciter ac breuiter respondere, per immensum circumuagatur. Quemadmodum in quæstione de luto, leue quiddam, & simplex referri potest, quod terra humori commixta, lutum est. Cuius autem sit lutum, prætermittendum. T H E. Facile nunc ô Socrates ita uidetur. Videris enim petere quod nuper mihi, & Socrati huic tibi in nomine simili, disputantibus in mentē uenit. S O C. Quid istud ô Theætete? T H E. Theodorus hic de potestatibus scripsit magnitudinis tripedalis, & quinque pedalis, quod longitudine non sint pedali magnitudinī cōmensurata. Eodemq; modo discurrens, & eliciens singula usq; ad magnitudinem septē & decem pedum, in ea tandem constitit. Nobis igitur id in mentem ueniebat, quia infinitæ numero potestates emerferunt, conandum est qui in unum comprehendantur, quo omnes exprimamus. S O C. Num igitur inuentum tale quiddam est? T H E. Mihi quidem uideat, considera tu quoque. S O C R. Dic. T H E. Numerum omnem bifariam diuisimus. Vnum qui possit æqualis æqualiter fieri, quem in figura tetragono comparauimus, quadrangularem & æquilaterum appellantes. S O. Probe. T H E. Et qui inter hunc mediū est, cuius modi sunt tria, & quinque, & omnis numerus qui nequit æqualis equaliter fieri, sed uel maior rarius, uel minor sapius sumptus sit, maiusq; & minus ipsum latus semper continet, si figuræ altera parte longiori comparauimus, & numerum altera parte longiorem uocauimus. S O C. Egregie. quid tum postea? T H E. Omnes lineas quæ æquilaterum, & planū numerū quadrant, longitudinem esse definiuimus: quæ autem altera parte longiorem, potestates, ut puta quæ longitudine illis nequaquam commensurabiles sint, planis autem quæ possunt essent commensurabiles: & circa solida aliud quiddam huiusmodi. S O C R. Optime omnium ô pueri. Quare Theodorus haudquaquæ falsi testimoniū reus fore uideat. T H E. Enimvero ô Socrates, quod de scientia quæris, non ita ut de longitudine & potentia respondere ualeo, quanquā huiusmodi quiddā perquirere mihi uideris. Quo fit ut falsus Theodorus uicissim appareat. S O C. Quid uero: si te à currendi uelocitate laudasset, addens nullum ex pueris promptiorem cursu uidisse: deinde currendo & ab adulto, & celerissimo quodā uincaris, num putares minus eum te uere laudasse? T H E. Nequaquam. S O C. Scientiam uero ut paulo ante dicebam, leue quiddam inuentu, an graue potius superumq; ducis? T H E. Per Iouem supremum aliquid arbitror. S O C R. Confide uiribus

Prima diffinitio scientiæ

Ignoto simplici ignori propriū

15

Latera huius tetragonis sunt media inter tria & quinque, et cū eis sunt longitudine incommensurabilia, potest uero commensurabilia. producorū est æquale tetragono, ut patet

tuis, testimoniumque Theodori ne parvipendas. Annitere omni studio cum de alijs tum etiam de ipsa scientia, rationem quid sit, consequi. THE. Annitendi causa o Socrates hac agemus. S O C. Age iam bono animo esto. egregie namque modo exposuisti. Conare imitans responsionem illam de potestatibus, quemadmodum eas multas una specie comprehendebas, ita & scientias multas una ratione complecti. THE. Scito o Socrates me id saepenumero conatum fuisse, dum has tuas quaestiones circumferri audirem. Verum neque mihi ipse persuadere possum idoneum ad haec me esse, satis uel habere, neque alium audire ut tu precipis disputantem, sed neque ab inquisitione tamen desistere. S O C. R. Doles o amice Theatete, ex eo quod non uacuus, sed grauidus es. THE. Ignoro o Socrates, sed quid mihi acciderit dico. S O C. O ridicule, audisti in esse me filium obstetricis generosae admodum acrisque & toruae Phænaretæ? THE. Audiui equidem. S O C. Num quod & in eadem arte uersor audisti? THE. Nequaquam. S O C. Scito ita esse, nec me tamen coram alijs prodas. Latuit enim hactenus omnes, quod hac arte praeditus sim, & hi utputa ignorantes, hoc quidem de me non praedicant, sed absurdissimam rem quod, homines in ambiguitatem induco, hoc audisti? THE. Id prorsus. S O. Vis tibi causam huius assignem? THE. Quid ni uelim? S O C. Quales sint obstetrices, cogita, ac facile quod uolo percipies. Scis enim quod nulla ex illis quoadiu concipit pariterque parturiētibz opitulatur, sed cum iam ad foetum ineptae sunt ipsae. THE. Prorsus. S O C. R. Causam huius Dianam ferunt, quae cum sterilis sit, partuum tutelam suscepit, steriles obstetrices fieri uetuit, quoniam humana natura imbecillior est ad artes earum rerum, quas nunquam experta est, his autem quae propter aetatem concipere iam non possunt, id imperauit similitudinem suam honoras. THE. Verisimile id quidem. S O C. R. An non id quoque probabile, ac necessarium est: quae praegnantes sint, & quae non, acutius ab obstetricibus quam ab alijs animaduertitur? THE. Omnino. S O C. Quinetiam medelis, & incantationibus obstetrices excitare, mollires uel partus uexationes ualent, & aegre parturiētibz opitulari, foetusque educere, & si in tempestiuum fore uideatur, obtundere atque retrudere. THE. Vera narras. S O C. Nunquid & hoc de illis audisti, quod tamquam pronuba in concipiendis coniugijs aptissime sunt: quippe quae optime callent, quam cui iugare ad generosae prolis procreationem oporteat. THE. Haud satis id noui. S O C. Immo scias in hoc gloriari non minus, quam in umbilici ipsius praecisione. Quid enim alterius ne an eiusdem artis esse putas, curare colligereque terrae fructus? & rursum dignoscere, quod in solum, quam plantam, quod uel semen iacere deceat? THE. Eiusdem. S O C. In foeminis autem o amice, alterius facultatis hoc, alterius illud existimas? THE. Haud sane conueniens est. S O C. Haud certe. sed propter iniustam absurdamque maris & foeminae coniunctionem, cui lenocinium nomen est, conciliandi matrimonij officium fugiunt obstetrices castae, uereturque ne pro laudabili studio lenocinii notentur. siquidem legitimis obstetricibus solis conuenit recte mares foeminasque iugare. THE. Constat. S O. Atque id est obstetricum officium, opera mea quodammodo leuius. Neque enim accidit mulieribus, ut aliquando simulacra, aliquando res ueras pariant. Hoc uero haud facile discernere est, quod si contingeret, maximum praclarissimumque obstetricum munus esset, uerum a falso discernendi. Tu uero quid sentis? THE. Idem profecto. S O C. Arti uero meae adest quicquid ad illarum obstetriciam diligentiam attinet. Verum in hoc praestat, quod maribus, non foeminis parturiētibz succurrit, & quod animarum foetus non corporum speculatur. Potissimum autem arti meae hoc inest, posse uidelicet diligenter examinare, simulacrum ne & falsum, an natium ac uerum quiddam iuuenis cogitatio pariat. Quinetiam quod obstetricibus, idem & mihi accidit. sterilis sum & sapientia uacuus: & quod mihi obiecerunt multi, quod interrogare singulos, respondeam nulli, propterea quia nihil habeam, quod sapienter respondere possim, uere nimium obiectat, huius profecto hac est causa: parturiētibz succurrere deus me cogit, generare prohibuit, Quocirca non sum ipse quidem, ulla in re prorsus, sapiens, neque extat aliquod meae mentis inuentum ex me natum. Qui uero mecum uersant, principio quidem rudes apparent, sed mea deinde consuetudine hi quibus deus ipse fauet, mirum in modum proficiunt, ut & sibi ipsis, & alijs uidentur. hoc tamen constat, quod nihil unquam a me discunt, immo ipsi in seipsis egregia multa possidentes, inueniunt. Obstetricij sane muneris deus & ego causa, quod hinc maxime coniectare licet. Nam multi quondam hoc ignorantes, seque ipsos causam existimantes, me quidem spreuerunt, forte ab alijs persuasi: unde citius quam decebat, a me discesserunt. Hi abeuntes, ob prauam consuetudinem caetera aborti sunt: atque insuper quae ego obstetricia

Obstetrices

Diana steriles obstetrices fieri uetuit

Quare obstetrices non sint esse pronuba

Ars obstetricia Socratis

Cur Socrates interroget semper, respondeat nunquam

obstetricia ope ex animæ illorum uisceribus iam erueram, male nutriendos, penitus perdididerunt, quippe cum falsa atque simulacra ueris nimium anteponerent. Postremum & sibi & alijs indocti sunt uisi. quorum e numero unus Lysimachi filius extitit Aristides, alijque per multi. Cum uero ad me reuertuntur, consuetudine mea iterum indigentes, eamque mirifice affectantes, nonnullis statim daemionum meum congregari prohibet, quibusdam contra permittit, qui denuo ualde proficiunt. Nam & hoc cum parturiētibz commune familia res mei patiuntur. Vexantur enim, & difficultate diu noctuque multo magis quam illae replentur. quem quidem dolorem tam excitare quam sedare artificium meum ualeat. Atque ita quidem isti habent. Quandoque uero o Theatete, qui foecundi non sunt, aduertens quia opera mea non indigent, eos libenter cum alijs in matrimonium copulo, & ut cum deo dicam, acute praesagio quibus potissimum coniuncti proficiant. quorum multos Prodico tradidi, multos etiam alijs sophistis diuinisque hominibus. Haec o optime, omnia hanc ob causam altius repetij. Angi enim te conceptu quodam grauidum suspicabar, quod & ipse putas. Committe ergo te mihi tanquam obstetricis filio, & obstetriciae facultatis longe perito, & quae perquiro annitere pro uiribus respondere: & si ex ijs quae dixeris discutienti mihi, simulacrum potius quam uerum apparens refutauero atque abiecero, ne succenseas oro, quemadmodum primo paru puerperae solent. Multi iam o mirifice adulescentes, aduersus me sic affecti sunt, ut uel moribus inuadere uellent, si quando deliramentum aliquod illis abigerem, non putantes id a me beneuolentia fieri, cum eos lateret quod nullus deus maleuolus est hominibus, nec ego tale aliquid maleuolentia facio. Mihi plane nefas esse uidetur admittere falsum, ac uerum refellere. Rursus igitur a principio Theatete, quid scientia sit, ut potes exponere tenta: quod uero non possis, nequaquam dixeris. Si enim deus uoluerit, adiuueritque, potes. THE. Cum tu ita o Socrates iubeas, turpe esset si quis suam sententiam non proferret. Vide mihi quod quispiam scit, id sentire quod scit: & ut nunc apparet, nihil aliud scientia est quam sensus. S O C. Quam generose respondisti o puer. sic enim loqui eum qui quicquam definire uelit oportet. Sed id communiter consideremus, utrum foetus hic solidus an uanus existat. Sensum ais scientiam esse. THE. Aio. S O C. Videris utique definitionem scientiae haud abiectam intulisse, sed quam Protagoras modo quidem alio, eadem tamen intentione induxit. Inquit enim, rerum omnium mensuram hominem esse, existentium quidem ut sunt, non existentium uero ut non sunt. Legisti unquam? THE. Legi equidem saepenumero. S O C. Nonne sic ait: qualia singula mihi uidentur, talia mihi esse: qualia uero tibi, tibi quoque talia: homines autem utrique sumus. THE. Sic certe ait. S O C. Atqui probabile est sapientem uirum nequaquam nugari. sequamur igitur. An non saepe flante uento eodem, alius nostrum riget, alius minime? & hic quidem leuiter, ille uehementer? THE. Proculdubio. S O C. Vtrum dicemus tunc uentum ipsum in seipso frigidum, aut non frigidum: uel Protagorae credimus, quod rigenti sit frigidus, non rigenti minime? THE. Vide. S O. Nunc quid ita utrique apparet? THE. Ita. S O C. Apparere autem sentire est. THE. Est. S O. Phantasia itaque & sensus idem in calidis ceterisque huiusmodi. Qualia namque sentit quisque, talia cuique uidentur esse. THE. Videtur. S O. Sensus igitur existētis rei semper est, & falsus nunquam: quippe cum scientia sit. THE. Apparet. S O. Nonne per Gratiarum numina egregia sapiens Protagoras erat: & hoc nobis plebeis istis per inuolucrum quoddam dixit, discipulis autem in adytis ueritatem explicuit? THE. Quo pacto id o Socrates, inquis? S O C. Dicam, nec contemnenda quidem, quod nihil in seipso unum certum est, neque recte ipsum ex se hoc quiddam, aut quale quid denominare potes. Etenim si magnam appellas, rursus parum etiam apparet: & si graue, leue iterum. Eademque de ceteris ratio, quasi nihil sit unum, aut aliquid, aut quale. Sed ex latione motuque & alterna commixtione fiunt omnia quae esse dicimus, non recte denominantes. Nihil enim est unquam, semper autem fit. Et in hoc omnes per ordinem sapientes excepto Parmenide consenserunt, Protagoras, Heraclitus, Empedocles, & poetarum in utroque poemate summi, in comedia Epicharmus, Homerus in tragedia. Nam cum Oceanum diceret deorum generationem, & matrem Tethyn, omnia ex fluxu motuque genita praedicauit. An non id proferre uidetur? THE. Mihi uero. S O C. Quis ergo aduersus tantum exercitum, eiusque ducem Homerum pugnare audeat, quin ridiculus habeatur? THE. Arduum est o Socrates. S O. Arduum absque dubio Theatete, praesertim cum haec huic sermone argumento esse possint, quod ut esse aut fieri quicquam uideatur, motus facit, non esse autem & interire, quies. Ignis enim calorque qui alia gignit & regit, ipse ex latiore frictioneque

Secunda de
finitio, scien-
tia esse sensu

Omnes sa-
pientes exce-
pto Parme-
nide dixere,
omnia sem-
per transmutari

Ignis unde

Exercitia cō
ferre ad cor
pus & ani
mum

Catena au
rea Homeri

Phantasmata

efficitur: hic autem motus est. an non hęc ignis origo? THE. Hęc certe. S O C. Quinetiam animalium genus ex eisdem nascitur. THE. Quid nī? S O C. Quid corporum habitus? an non ocio & torpore corrumpitur, exercitatione autem motuq; plurimum conseruatur? THE. Ita. S O C. Animæ quoq; habitus disciplina & meditatione, quæ motiones sunt, doctrinās consequitur, seruator, atque perficitur. Ocio autem, id est negligentia & pigritia, nihil penitus discit, & si quid didicerit, obliuiscitur. THE. Et maxime quidem. S O C. Bonum itaq; tam in anima quàm in corpore motus est, quies uero contrarium. THE. Videtur. S O C. Præterea in ijs quæ serenitates tranquillitatesq; uocantur, hoc assero, quod quietes putrefaciunt atq; perdunt, alia uero conseruant. Itaq; Colophonem nunc deniq; cogam, ipsam scilicet catenam auream rumpens, quam quidem nihil aliud præter solē Homerus intelligit: quia quousq; solis circuitus perseuerat, omnia tam deorum quàm hominum sunt, atque seruantur. sin autem hoc quasi ligatum staret, confestim omnia dissoluerentur, eueniretq; quod dicitur, sursum deorsum omnia. THE. Mihi quoq; ô Socrates, eadem quæ dicis sentire uidetur. S O C. Cogita igitur sic ô optime, circa oculos: primum quidem colorem quem dicimus album, non esse ipsum aliud quicquam extra tuos oculos, neq; in oculis, neq; illi tu locum certum attribuas. Iam enim esset in ordine maneretq; nec in generatione ulterius esset. THE. At quomodo? S O C. Sequamur sermonem superiorem, nihil secundum seipsum unum quiddam ponentes, atq; ita nobis niger albusq; & quouis alius color ex incurfu oculorum motuq; debito genitus apparet. Et unumquodq; quod coloris nomine appellamus, neque imprimens oculos, neq; impressus erit, sed medius quidam cuiq; proprius affectus. an tu assereres, qualis tibi unusquisq; color apparet, talem canibus etiam, & singulis animalibus apparere? THE. Non per Iouem. S O C. Quid autem alteri homini, & tibi? num similiter unusquisq; apparere uidetur? An potius nec tibi ipsi idem, eo quod nunquam tibi ipse similis? THE. Hoc potius quàm illud opinor. S O C. Si igitur id quo mensuramus, uel quod attingimus magnum, uel album, uel calidū esset, nunquam in aliud quodcunq; incurrens, aliud factum esset ipsum quidem, utputa nihil mutatum. sin autem mensuratum quod attingimus, uel album uel calidum esset, etiam si nihil accadat aliud, patiatu' ue, ipsum quoq; nihil patiens mutabitur. Nam in præsentia amice, mira quædam, & deridendā facile dicere cogimur, ut ipse quoque Protagoras, & quisquis alius eiusdem sententiæ est, confiteretur. THE. Quo pacto? & qualia dicis? S O C. Breue exemplum accipe, intelligesq; quod uolo. Talos sex si quatuor apponas, plures esse quàm quatuor dicimus ac dimidio superare, unde sesquialtera proportio nominat: sin duodecim, pauciores dimidiūq; hęc aliter dici potest. An tu aliter? THE. Equidem nullo modo. S O C. Quid ergo? Si te Protagoras, aut alius quouis interrogaret, potest ne aliquid ô Theætete, maius aut plus aliter fieri quàm adauctum? quid inquam, potissimum responderes? THE. Si quod mihi uide' ô Socrates, ad hęc quæstionē protulero, nō posse asseuerabo. Sin autē ad superiorem positionem respexero, ne mihi fortē repugnē, posse dicam. S O C. Bene atq; diuine per Iunonem ô amice. Ergo si respōderis, Euripidis illud eueniet, Vt lingua irredarguta maneat, mens autem redarguatur. THE. Sic certe. S O C. Si igitur ego ac tu facundi sapientesq; essemus, postquam omnes mentis angulos excussissemus, mox uelut ex abundantia suas quisq; uires periclitantes, & in hac harena sophistarum more congregientes, orationibus conflictaremur. Nunc autem utpote rudes, uolumus hęc primū secundū seipsa contēplari, cuiusmodi sint quæ cogitamus, & utrum conueniat nobis inter nos, an nō. THE. Maxime quidem id uelim. S O C. Nec minus ego: sed cum ita affecti simus, tranquille prorsus, utpote ociosi iterū speculemur, nihil succentescentes inuicem, sed reuera nos ipsos excutientes, qualia sint hęc in nobis uisa phantasmataq;. Quibus primum consideratis dicemus, ut arbitror, nihil unquam maius minúsue fieri, uel mole, uel numero, quamdiu æquale sibi ipsi permanet, nōne ita? THE. Ita prorsus. S O C. Deinde cui nec additur, neq; subtrahitur aliquid, hoc neq; crescere unquam, neque decrescere, semper autem æquale consistere. THE. Valde quidem. S O C. Tertiū uero dicemus, quod ante non erat, & postea est, nisi fiat, & factum sit, esse non posse. THE. Sic profecto uidetur. S O C. Hęc utique tria concessa pugnant inter se nobis in animo, quando de talis illis loquimur, uel quando fatemur me senem, dum tantus maneo, nulla in parte auctus minutus ue, eodem in anno te iuene maiore nunc esse, postea uero minore, cum moles

moles quidē mea ablata nō sit, sed tua duntaxat adaucta. Sum nāq; postea quod antē nō eram, nihil tamen factus, absque enim fieri factum esse impossibile. Nihil autem molis amittens, nunquam minus effectus sum. Et alia huius generis infinita in multis accidunt, si hāc admiserimus. Dic age ō Theatete. Videris enim mihi harum rerum non imperitus. THE. Per deos ō Socrates magnopere quid ista sint admiror, interdumq; ipsa inspiciens tenebris offundor. S O C. Theodorus, ō amice, non male de tuo ingenio coniectasse uideatur. Maxime enim philosophi hāc affectio est, quae admiratio dicitur. Neq; enim aliud praeter hoc est philosophiae principium. Et qui Irim Thaumantis, id est admirationis filiam esse tradidit, non absurde originem eius explicuit. Sed num percipis quam ob causam talia sunt ex quibus Protagoram loqui asseuerauimus, an non? THE. Nondum mihi uideor. S O C. Gratiam itaque mihi habebis, si tibi uiri, immo uirorum praestantissimorum intelligentiae ueritatem abditam reueraueris? THE. Quid nī habeam? & ingentē equidē. S O C. Contemplare iam, & simul diligenter caue ne quis prophanus hāc audiat. Prophani uero sunt, qui nihil aliud esse putant, quam quod pugno tenere possunt. Actiones uero generationesq; & quicquid inuisibile est, in eorum quae sunt numero nequaquam habent. THE. Duros nimium & proteruos homines ō Socrates memoras. S O C. Sunt hi quidem ō puer à musis admodum alieni. Nec desunt alij quidam elegantiores, quorum tibi mysteria narraturus sum. Principium autem deinceps erit ex quo ea quae modo diximus manant, quod scilicet hoc uniuersum motus est, & aliud praeter motum nihil. Motus uero species duae: & multitudine quidem utraq; infinita, potentiam autem altera agendi, altera patiendi habet. ex harum congressu compulsuq; mutuo effectus eueniūt numero infiniti, specie gemini, sensibile uidelicet ac sensus, qui semper cum sensibili coincidit, atq; congregitur. Sensuum hāc nomina sunt, uisus, auditus, olfactus, gustus, tactusq; frigidorum & calidorum. Quos sequuntur uoluptates, dolores, cupiditates, atque timores, alijq; affectus innumeri quidem sine nomine, nominati quoq; permulti. Genus autē sensibile sensui cuilibet est cognatum. Omnigenis uisionibus colores omnigeni: auribus itidem uoces, ceterisq; sensibus alia sensibilia cognata similiter adsunt. Quid igitur ō Theatete sermo hic ad superiora? aduertis ne? THE. Haud equidem multum ō Socrates. S O C. Vide igitur num hoc pacto ad exitum perducatur. Illud enim sibi uult: omnia hāc uidelicet ut diximus agitari, horumq; motibus uelocitatem tarditatem uel inesse. Quatenus igitur tarditas inest, in eodem & ad proxima, motum obtinet, atq; ita generat. Quae uero sic gignuntur, uelociora sunt. Feruntur enim, & in latione illorū motus est. Cum igitur oculus aut aliquid eorum quae accessit, albedinem, sensumq; cognatum gignit, quae nūquam nata fuissent dum illorum alterutrum ad aliud quiddam aduentasset, tūc sane interim dum fertur uisio quidem ab oculis, albedo autem ab eo quod colore tum ex se edit, oculus uisione repletur, uidetq; & factus est non uisio, sed uidēs oculus. Quod uero colorem tum ex se edit, albedine repletū est, factumq; nō est albedo, sed album siue lignū siue lapis siue quiduis aliud quod forte sit colore huiusmodi coloratū: eodemq; pacto de alijs, ut de calido & duro, ceterisq; omnibus iudicandum. Nihil ex his ipsum secundum se quicquā esse, quod & in superioribus disputabamus, sed in mutuo congressu omnia fieri & omnigena propter motum. Quoniam tam agens quam patiens unum aliquid esse per se haud firmiter, ut aiunt, cogitare licet. Neq; enim agens quicquam est prius quam patienti congregiatur: neq; patiens prius quam agenti. Quod enim congregitur alicui, & uim efficiendi habet, ubi in aliud inciderit, ibi tum primum patiens emicat. Ex ijs omnibus sequit, quod ab initio quoq; diximus, nihil esse unum secundū se ipsum, sed alicui semper fieri, ipsum autē esse undiq; excipiendū. licet nos in superiorib. consuetudine quadā atq; inscitia, illo scilicet ipso esse uti saepius coacti fuerimus. Veruntamen ut sapientum sermo dicat, nullo modo praedicandum est aliquid uel alicuius, uel mei, aut hoc, aut illud, aut aliquod aliud nomē quod existentiam significet: sed secundum naturā enūciare oportet, quod agatur, quod fiant, quod corrūpant, quod mutent: nam si quis aliquid sermone consistere asseuerauerit, facile redargui poterit. Oportet autem & sigillatim sic loqui, atq; de cūctis in unum collectis: in qua collatione hominē ponūt & lapidē, & unumquodq; animal ac speciem. Hāc ne ō Theatete iucūda tibi esse uident, eaq; tanquam tibi placeāt degustabis? THE. Ignoro ō Socrates, & de te etiam ambigo, utrum ista tāquam tuae menti consona referas,

Philosophie principium

Opinio dicentium nihil esse inuisibile

Opinio dicentium uniuersum esse motū, et propter motum nihil

an

De somnijs
& morbis
contra Pro-
tagoram

Ambigui-
tas circa so-
nia & res ue-
ras

an me potius tentes. S O C. Non recordaris amice me nihil horum scire, nihilq; talium ut meum mihi uendicare? sum enim sterilis. te autem obstetricis ritu agito atq; exerceo, atq; huius gratia te incanto, & quæ quisq; sapientum dixit gustanda præbeo donec sententiam tuam in lucem educam. Cum demum educta fuerit, tunc primum examinabo, sit ne uana sterilisq; an fecunda & solida. Audacter igitur & constanter bene atque uiriliter opinionem tuam in his quæ te rogauero iam prome. T H E. Roga igitur. S O C. Dic num tibi placeat, nihil esse, sed fieri semper bonum ac pulchrum, & quotcunq; paulo ante dinumerauimus. T H E. Dum te audio differentem, mirum in modum probabilia, & admittenda uidentur. S O C. Ne prætermittamus ergo quæ restant. Reliquum est enim ut de somnijs morbisq; cum alijs, tum insaniam maxime dicam, & de eo quod peruerse uidetur, uel auditur, uel aliter quomocunq; sentitur. Nosti enim in his omnibus sermonem quem supra retulimus sine ulla controuersia confutari, cum sensus in ipsis prorsus decipiantur. Tantumq; abest ut omnia quæ apparent cuiq; ea sint, ut contra nihil eorum quæ apparent existat. T H E. Vera narras o Socrates. S O C. Quò deinceps o puer, ille confugiet qui sensum scientiam affirmauit, quæ uel cuique apparent, eidem & talia esse qualia uisa sunt. T H E. Pudet me loqui ulterius Socrates. Nihil enim habeo quod in medium afferam. Quod namq; posueram, deterrendo penitus subuertisti. Reuera negare nunquam possem quod furentes somniantesq; falsa nimium opinentur, cum illorum nonnulli deos esse se putent, alij auium instar uolare se credant. S O C. Nunquid igitur nunc & hanc controuersiam cogitas, de somnio præsertim & re? T H E. Quam nam? S O C. Eam quam sæpe te audisse existimo quoties quaeritur qua potissimum coniectura ostendi possit, utrum dormiamus omnes nunc & quæ cogitamus singula somniemus, an uigilemus, & reuera inuicem differamus. T H E. Profecto dubium est o Socrates, qua id coniectura quis discernere ualeat. Adeo quidq; ad unumquodq; uelut reciprocum consequitur. Nam quæ modo differebamur, nihil prohibet ut somniantes colloqui uideamur. Et quando in somno somnia referre nos arbitramur, mirum in modum hæc illis similia sunt. S O C. Vides iam quàm facile in controuersiam ueniat: quandoquidem utrum in somnia an ueræ res sint quæ uidentur etiam ambigi potest: præterea cum æquum tempus sit quod somno datur, & quod uigiliæ, in utroque cõtendit animus præsentis opiniones ut ueras asserere. Quamobrem pari tempore & hæc uera dicemus, pari & illa, & in utrisq; obtinebimus. T H E. Omnino. S O C. Eadem quoq; de morbis furoribusq; ratio est, nisi quòd tempus impar. T H E. Recte admodum. S O C. Nunquid longitudine breuitate uel temporis uerum determinatur? T H E. At istud plurimum ridiculum esset. S O C. An alio argumento ostendere potes quæ ex istis opinionibus ueræ sunt? T H E. Non ut mihi uideor. S O C. A me igitur audi quæ forsitan responderent hi qui apparentia semper ei cui apparent uera esse uolunt. Sic enim te, ut opinor, interrogarent. o Theatete nunquid quod alterum omnino est, eandem aliquando potetiam cum altero habebit? nec idem partim, partim alterum, sed penitus alterum intelligamus. T H E. Impossibile est igitur hoc huius idem quicq; uel potentia, uel quocunq; modo habere, quādo omnino alterum est. S O C. Nonne dissimile quoq; necessario esse fateamur? T H E. Mihi quidem uidetur. S O C. Si quid ergo alicui simile uel dissimile sit aut sibi ipsi, aut alteri, quatenus simile sit, idem: quatenus dissimile, alterum effici cōfitebimur. T H E. Necessario sequitur. S O C. An non supra concessimus multa, atq; innumera agentia esse, similiter & patientia? T H E. Concessimus. S O C. Quin & quod aliud est ab alio, cum alio & alio mixtum non eadem sed altera generabit. T H E. Sic prorsus. S O C. Dicamus utique me ac te & alia secundum eandem rationem, Socratem scilicet bene ualentem, & Socratem ægrotantem, utrum simile hoc illi an dissimile esse dicemus? T H E. Nunquid ægrotantem Socratem totum hoc inquis illi toti, Socrati scilicet bene ualentis? S O C. Recte nimium accepisti, hoc ipsum dicebam. T H E. Dissimile plane & alterum. S O C. Nunquid sic ut dissimile? T H E. Necesse est. S O C. Dormientem quoq; & uigilantem & quæcunq; supra narrauimus similiter asseres? T H E. Equidem. S O C. Quodlibet eorum quæ natura efficere quicquā possunt, quando accipiet sanum Socratem, ut altero me utetur, quādo debile, ut altero? T H E. Quid nunc? S O C. Et altera in utroq; gignemus, ego quidem patiens, illud autem efficiens? T H E. Nihil prohibet. S O C. Quoties uinum sanus bibo, suaue ac dulce mihi uidetur. T H E. Certe. S O C. Ex his porro quæ concessa sunt, agens & patiens, dulcedinem sensumq;

sensumq; progenuerunt, & utraq; mota: & sensus quidem à me existens, sentire linguam,
 effecit: dulcedo autem à uino circa illud mota, dulce uinū sanæ linguae tam esse q̃ appare-
 re fecit. THE. Sic prorsus superiora concessa sunt. SOC. Cum uero me ægrotantem acci-
 pit, principio quidem non eundem reuera apprehendit, dissimili namq; aduenit. THE.
 Ita est. SOC. Deinde alia quædam Socrates sic affectus & uini potio gignunt: circa lin-
 guam, saporis amari sensum: circa uinum, factam & motam amaritudinē: & hoc quidem
 non amaritudinem, sed amarum, me uero non sensum, sed potius sentientem. THE. Om-
 nino. SOC. Et ego nihil unquam aliud fiam sic sentiēs. alterius enim alter est sensus, & a-
 lienum aliudq; sentientem efficit: neq; illud me talem efficiens, aliquando congregiens,
 alteri idem generans, tale quicquā existet. Ab alio enim aliud generans, alienū alterumq;
 fiet. THE. Vera hæc sunt. SOC. Nec ego mihi ipsi talis, nec illud sibi ipsi tale efficietur.
 THE. Non certe. SOC. Necessarium autem alicuius me fieri quando sentiens fio. sentiens
 enim nihil sentire impossibile est. & illud quoq; necesse, alicui fieri quoties dulce aut ama-
 rum, aut aliquid huiusmodi redditur. dulce namq; dulce nulli esse nō potest. THE. Sic est
 omnino. SOC. Relinquitur igitur, ut opinor, siue simus, nos inuicē esse: siue fiamus, inui-
 cem fieri: quandoquidē nostram essentiam necessitas ipsa cōnectit. Cōnectit autem alio-
 rum nulli, nec nobis ipsis, inuicem ergo uinciri sequitur. quapropter siue quis esse aliquid
 dixerit, siue fieri, ita accipiendū est, alicui esse fieri uel alicuius uel ad aliquid: ipsum au-
 tem in seipso quicq; esse uel fieri, neq; ipse quisquam profiteri debet, nec alteri asseuerati
 concedere, quemadmodū ratio superior admonet. THE. Sic est prorsus o Socrates. SOC.
 Nōne quandoquidem me efficiens mihi est nō alij, ego quoq; ipsum sentio, non alius?
 THE. Quid nī? SOC. Verus itaq; mihi sensus meus: meæ namq; essentiae semper existit, &
 ego secundum Protagoram, iudex tam eorum quæ sunt, ut mihi sunt, q̃ eorum quæ non
 sunt, ut nō sunt. THE. Ita uidetur. SOC. Quid iam obstat, quo minus sciens existam, quem
 admodum & sentiens: quippe cum nec decipiar, nec aberrē cogitatione circa ea quæ uel
 sunt, uel fiunt. THE. Nihil prorsus. SOC. Egregie igitur ipse dicebas, scientiam nihil aliud
 esse q̃ sensum. In idem sane hæc concurrūt, secundum Homerum quidem & Heraclitū,
 & omne id genus, uniuersa decurrere fluminis instar: secundum uero Protagorā, sapien-
 tissimū hominem, rerum omnium esse mensurā, & postremo secundum Theætetum con-
 cessis superioribus, scientiam esse sensum. nunquid o Theætete, opinionem hanc dicemus
 esse quali tuam prolem nuper abs te quidem genitā, à me aut in lucem obstetricia quadā
 opera iam educatā? quid ais? THE. Ita necesse est o Socrates. SOC. Hanc, ut uidetur, qua-
 liscunq; sit uix tandē genuimus, post partū uero ut mos est, quinta die ab eius natali solē-
 nia celebrantes circulum disputationū discurremus, uideasq; ne nos fallat, si forte educa-
 tione digna non sit, sed inanis & falsa: aut num censes tu natū tuum omnino alendū, nec
 ullo modo abiiciendū? An forte si reprobatur uideris primogenitū tuum, non moleste
 feres ē medio tolli? THEO. Theætetus o Socrates. æquo animo feret. neq; enim morosus
 est. uerum dic per deos, an nō ita se res habet? SOC. Disputationis audius es, atq; uir bo-
 nus o Theodore, qui me putes arcam quandam esse sermonum, unde mox promā mon-
 stremq; hæc non ita se habere: non aduertis quid sit, quod nullus scilicet unquam sermo à
 me manat, sed ab eo semper qui mecum disputat. Equidem scio nihil præter exigū quid-
 dam, hoc est cum sapiente aliquo rationem inire, & eam pro uirili percipere. Et nunc qui-
 dem id ex hoc conabor non ex meipso dicere. THEO. Rectius ipse o Socrates, loqueris.
 Quare sic efficias oro. SOC. Scis o Theodore, quod ex istis amici tui Protagoræ in pri-
 mis admiror? THEO. Quidnam? SOC. Cætera quidem satis mihi placuerunt, dum pro-
 bat quod cuiq; uideatur id illi existere: principium uero miratus sum orationis, cur de ue-
 ritate scribere aggressus non suem dicat, uel prodigiosum canem rerum omnium mensu-
 ram esse, nec aliud quicquam mirabile ex his quæ sentiunt. quo magnifice satis & prorsus
 contemptim exorsus esset, ostendens quod nos eum tanquā numen propter sapientiam
 miremur, cum nihilo plus sapiat quā rana Gyrina, nedum quā hominū quisquam. ali-
 ter ne dicemus Theodore? Si enim cuiq; uerum est quod quisq; per sensum opinatur, ne-
 que alterius affectū alter melius iudicat, neq; opinionē alterius discernere alius alio ma-
 gis quid sit potest, uerā ne sit an falsa, sed ut sæpe iam repetiuius, quisq; sua solū opinat,
 & ea quidē recta omnia atq; uera sunt, cur o amice, Protagoras ipse adeo sapiens extitit,
 ut

Vide Suidā
 in dict. am-
 phidromia

Quid se sci-
 re Socrates
 profiteatur

ut aliorum præceptor mercede etiam ampla exhibita dignus admodum sit habitus, nos autem rudiores, eiusque discipuli iudicandi: cum tamen quisque sapientiæ propriæ mensura sit, aut quomodo non dicamus in his Protagoram non nugari? Studium quoque meum obstetriciæ facultatis ut transeam, quantum risum exhibebimus? Immo & omne differendi officium inane. Nam conatus iste discutiendi refellendiq; uicissim phantasias & opiniones, cum rectæ sint omnes, nihil erunt aliud quam manifesta delyramenta, si uera Protagoræ ueritas illa, quam uocat, est. atqui non iocatur illa, sed uelut ex adyto libri est locuta. THEO. O Socrates amicus cum sim, quemadmodum ipse modo dicebas, nunquam paterer concedente me Protagoram confutari, neque tibi rursus præter meam sententiam repugnare uellem. Age igitur omnia iterum cum Theæteto. Etenim apte nimium, diligenterq; obsecutus tibi fuisse hætenus uisus est. SOC. Si Lacedæmonem profectus Theodore ad palæstram alios quosdam inertes nudato corpore exerceri uideres, an non operæ precium duceres speciem tuam nudis membris unā cum illis conferre?

Proverbiū
Si tibi iucū-
dum, mihi
nō molestū.

THEO. Quid uero? si me permitteret quemadmodum uos in præsentia permissuros spero, ut ego quidem solum spectem, neq; in gymnasium rapiar, uir dura iam cute, illi autem libentius cum iuniori mollioriq; luctentur? SOC. Atqui si tibi id o Theodore iucundum est, neq; mihi etiam est molestum, ut trito proverbio fertur. Aggrediamur itaq; rursus sapientem Theætetum. Dic obsecro Theætete primum quæ modo percurrimus: nonne tu quoque miraberis, si subito nihilominus appareas sapiens quàm quilibet hominum uel deorum? aut nunquid Protagoream illam mensuram, ad deos minus quàm ad homines pertinere putas? THE. Non per louem, adeoque quod rogas magnopere miror: dum enim supra exponebamus, qua ratione quod cuique uidetur, id cuique uerum est, scite admodum dici uidebatur, nunc autem contraria confestim opinio subit. SOC. Iuuenis adhuc es o amice, imò etiam puer, & idcirco concione facile persuaderis. Ad hæc enim Protagoras & quiuis alius eius sectator dicit: O generosi pueri atq; uiri, concioni animum adhibete confidentes, deosq; in mediū inducite, de quibus ego utrum sint an nō sint neq; loquendum neq; scribendum censeo: & quæ multi audientes admitterent hæc dicite, (quod graue esset, nisi quilibet uir cuiuslibet bruto sapientiā longe præstaret) Demonstrationem uero necessitatemq; ne ullam afferatis, sed uerissimi tantū ratione utimini. qua si uellet Theodorus aut quiuis alius geometra in disputationib; geometricis uti, nullius prorsus æstimeretur. Considerate igitur tu simul atq; Theodorus, utrum sermones tantis de rebus ratione probabili tantum confirmatos recipere uelitis. THE. Iniuste & tu o Socrates & nos reciperemus. Sed iam alia res, quemadmodum inter te & Theodorum conueniebat consideranda. THEO. Alia certe. SOC. Sic utiq; cogitemus, sit ne idem scientia & sensus, an aliud. Ad hoc enim omnis superior sermo uergebat, & huius gratia permulta, atq; miranda tetigimus. THE. Sic est omnino. SOC. Confitebimur quæcunque uidendo uel audiendo sentimus, eadem & scire: ut puta barbarorum uocem antequam didicerimus dicemus non audire quando loquuntur: an audire scireq; simul? & literarum prorsus ignari, cum illarum contextum aspiciamus, num uidere nos eas negabimus? an & scire si modo uiderimus, asseremus? THE. Id ipsum o Socrates quod in his cernimus & audimus, scire insuper affirmabimus: horum quidem figuram coloremq; inspicere & scire similiter, illorum autem acutam uocem & grauem audire pariter atq; scire. Quæ uero grammatici & interpretes de his tradunt, neq; sentire uidendo & audiendo, neq; etiam scire. SOC. Optime o Theætete. Neque in his repugnandum tibi ut magis inde proficias, uerum aspice & aliud quod ad hæc accedit, qua ratione repellī uitariq; possit. THE. Quid isthuc? SOC. Hoc sane: si quis percontetur, fieri ne possit, ut quod quis quādoq; sciuit, & adhuc memoria tenet fixumq; conseruat, id ipsum tamen nesciat. In longum profecto sermonem traho, quære cupiens, utrum aliquis quod didicit memoria retinens haud noscat. THE. Qui hoc fieri posset o Socrates? Monstrum quod dicis esset. SOC. Ne ipse quoque delyrem aduerte obsecro. Videre nonne sentire dicis, uisionemq; sensum? THE. Aio. SOC. Qui aliquid uidet, nonne idem scit quod & uidet, ut præsens sermo proponit? THE. Certe. SOC. Memoriam aliquid uocas? THE. Voco equidem. SOC. Alicuius? ne, an nullius? THE. Alicuius certe. SOC. An non earum rerum quas didicit sensitq;? THE. Harum profecto. SOC. Quod quis uidit, quandoq; meminit? THE. Meminit. SOC. Nunquid cum claudit

claudit oculos, etiā reminiscitur: aut cum aliquid huiusmodi facit, protinus obliuiscitur:

THE. Absurdum hoc dictū ō Socrates esset. Cogitur tamen id fateri quisquis sermonem superiorem seruare uelit, aliter autem minime. SOC. Ego quoque per louem suspicor, neque dum satis intelligo. THE. Dic oro, quo pacto? SOC. Hoc sanē, qui uidet, idem scit quod & uidet, ut confessi sumus: nam uisionem, sensum, scientiamque idem esse conuenimus.

THE. Conuenimus. SOC. Qui uero uidit, atque ideo scit, meminit quod uidit, uel clausis oculis, neque tunc aliquid uidet. THE. Sic accidit. SOC. Non uidere autē, nescire est, siquidem uidere scire erat. THE. Verum. SOC. Cōtingit itaque quod quis quādoque sciuit, etiam dum meminit id nescire si non uidet. Quod quidem si fieret, monstrū quoddam fore prē diximus. THE. Vera loqueris. SOC. Nōnihil igitur impossibile uidetur accidere, si quis scientiam ac sensum idem esse posuerit. THE. Sic apparet. SOC. Aliud ergo utrumque fatendum. THE. Videtur. SOC. Quamobrem quid scientia sit à principio iterum perquirendum. ceterum quidnam agimus ō Theatete? THE. Qua de re percontaris? SOC. Videmur utique mihi ignaui galli instar, antequam uicerimus ad cantandū statim prosilientes à disputatione. THE. Qui istuc? SOC. Contradictorie uidemur aduersus nominum concessiones confessi, & circa tale quiddam uersati uerba rimari, in ipsisque consistere: cumque nō rabulas, sed philosophos nos esse profiteamur, nihil aliud tamen quam acres illi uiri clam facimus interim. THE. Nondum quid uelis intelligo. SOC. Equidem quod in his sentio, explanare conabor, quesiuius nūquid qui aliquid didicit ac meminit, nesciat: ostēdentesque eum qui uidit, clausis etiam oculis recordari, nec uidere tamē, nescium simul & memorem demonstrauimus, quod nimium impossibile. Atque ita Protagorea fabula prorsus euauit, ac tua simul, quae sensum scientiamque idem esse canebat. THE. Constat. SOC. Nequaquam ita, ut arbitror, ō amice, si pater alterius fabulae superesset, sed uehementissime propugnaret. Nunc autē orphanam ipsam insequimur expoliamusque: neque tutores quos reliquit Protagoras, e quorum numero unus est Theodorus hic, succutere uolunt. Verū nos iusticiae gratia illi suffragari aggrediemur. THEOD. Non ego quidē ō Socrates, immo Callias Hipponici filius rerū Protagorae tutor. Nos profecto à nudis sermonibus ad geometriam repente defleximus. Gratia tibi tamen habebimus, si illi opem tuleris. SOC.

Scite loqueris ō Theodore. Aduerte igitur qua uia succurram. si quis minus uim uerborū animaduertit, qua plerumque affirmare quicquā, & negare solemus, absurdiora etiam superioribus cōfiteri cogetur. Dicam tibi quemadmodū, an Theatete? THE. Vtrisque communiter. Respondeat autem iunior. Nam redargutus minus uituperabitur. SOC. Difficillimam autem quæstionē dico, ea uero est huiusmodi: num fieri potest ut qui aliquid nouit, quod nescit ignoret? THEOD. Quid respondebimus Theatete? THE. Impossibile ego quidem puto. SOC. Non utique, si uidere, scire esse posueris. quid enim respondeas in euitabili quæstionē, puto quod dicere inclusus, si quis te uir intrepidus interrogauerit, ma-

nu alterum tibi tegens oculum, utrum tecto oculo uestem uideas? THE. Nō hoc dicam, sed altero. SOC. An non idem simul & uidet, & non uidet? THE. Ita quodāmodo. SOC. Haud equidem, dicet ille iubeo, uel quasiui quo pacto, sed utrum quod scis idem & nescias. In praesentia uero quod non uidet, uidere uideris: & supra confessus es, uidere quidem scire esse, non uidere autem nescire. Collige quid ex his aduersus te concludatur.

THE. Contraria planē eorum quae proposueram. SOC. Plura forsitan ō mirifice puer, tibi talia cōtigissent, si quis à te quæsisset, utrum scire liceat & acute, & obtuse, & cominus quandoque scire, eminus uero nequaquam, & uehementer idem atque remisse, ceteraque per multa. Quae quidem insidiando uir clipeatus, & ad dicendum mercede conductus quærens, quando idem scientiam sensumque ponebas, te in auditum, olfactum, ac ceteros sensus ordine inieciisset, studiosaque & sedulo nimium redarguisset, atque te cōprehendens non prius te dimisisset, quam tu eius exquisitam sapientiam admiratus ab eo uinctus esses: ubi captus atque ligatus tanta te ipse pecunia redemisses, quanta tu & ille statuissetis. Quam igitur rationem, inquis forsitan, pro tutandis opinionibus suis Protagoras assignabit? Nunquid aliud tentandū est? THE. Et maxime quidem. SOC. Et haec utique omnia quae & nos

opem illi ferentes dicimus, & contra, ut arbitror, ibit, despiciens nos penitus, atque ita obiectans: bonus iste Socrates cum interrogasset puerum, utrum quis possit quod meminit, idem simul & ignorare, & ille perterritus negauisset, ex eo quod rem ipsam prospicere

n non

Pro Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

Protagora

non poterat, ridiculum me in disputatione monstravit. res autem ô ignauissime Socrates, ita se habent. Quoties ex meis aliquid quærendo consideras, si interrogatus respondeat eadem quæ ego etiam responderem, refellaturq; me quoq; redargutum existimato. Sin alia, ipsum solummodo qui respondit. Principio, putas ne aliquem concessurum tibi, memoriam adesse cuiuspiam, quando nō amplius patitur, earum rerum quas passus fuerit, & ipsam talem passionem esse qualis fuerat dum pateretur: permultum abest. An formidaturum censes admittere quod possit aliquis idem nosse simul & ignorare? Quod si forsitan minus audeat, daturum speras eundem esse dissimilem factum alicui priusquam fiat dissimilis existenti: magis autem hunc esse aliquem, sed non hos, & eos quidem infinitos effectos, siquidem dissimilitudo fiat, si modo aucupationes uerborum uitare inuicem oportuerit. Cæterum ô beate, generosius ea quæ dico, aggredere, meq; si potes refelle, quod non proprii cuiq; nostrum sensus fiant: uel etiam si proprii sint, nihilo magis quod apparet, illi soli fiat: uel si esse oporteat, nominare liceat, cui apparet. Sues autem & prodigiosos canes dum narras, non ipse solum bestiam imitaris, sed eos qui audiūt, ut idem quoq; in mea scripta sibi permittant, persuades. Neque recte facis, equidem ueritatem habere se assero, quemadmodum scripsi. mensuram enim unumquemq; nostrum eorum quæ sunt, & quæ non sunt, esse: sed magnopere hoc ipso aliud ab alio discrepare, quod & huic alia sunt, apparentq; & illi alia. Sapientiam uero & sapientem uirum nullo modo existere nego. Immo hunc ipsum sapientem uoco, qui illius conditionem cui mala uidentur, suntq; permutans, bona apparere & esse sibi facit. Sermonem autem meum ne uerbis duntaxat persequere, uerum sic planius iterum quod dico, perdisce, & in memoriam dictum superius reuoca, quod ægrotanti amara uidentur quæ gustat, & sunt: bene ualentis contraria sunt, atq; uidentur. Sapientiorē utiq; horum neutrum ex hoc oportet asserere, neq; enim id fieri potest, neq; asserendum ægrotantem insipientem esse quia hæc putat, sanum contra sapientem, quia diuersa. Permutandum uero in alterum habitum. Alter enim habitus melior. Similiter in disciplina ab altero habitu in meliorem permutandum. Sed medicus quidem medelis transmutat, sophista sermonibus. Nemo enim efficit, ut qui falsò opinatur, uere deinde existimet: quippe cum ea quæ non sunt, opinari nemo ualeat, nec alia præter illa quæ patitur. hæc autem semper uera sunt, facere tamen quis potest, ut qui deprauati animi habitu cognata sibi opinatur, sana deinde mente diuersa quædam existimet, quæ pleriq; ob imperitiā phantasmata uera nominant. Ego autem meliora alijs alia dico, ueriora nequaquam. Sapientes præterea, ô amice Socrates, nullo pacto ranas nuncupo, immo secundum corpora, medicos: secundum plantas, agricolas. Aio equidem hos uiros plantis suis pro deprauatis sensibus quoties tale aliquid ægrotat, bonos integrosq; & ueros sensus inferre: sapientes quoq; & bonos rhetores ciuitatibus bona pro malis uideri iusta efficere: quoniam quæcunq; ciuitati cuilibet iusta honestaq; uidentur, hæc sunt & illi talia quamdiu sic putat: sed sapiens pro malis his singulis, bona & iudicari & esse efficit. Eadem ratione sophista eos qui erudiuntur, sic erudire potens, sapiens est, dignusq; ampla mercede apud auditores habetur. Atq; ita alij sapientiores alijs sunt, neq; ullus tamen falsa putat: & tibi hoc ipsum, uelis, nolis, cum rerū mensura sis, admittendū, hic enim sermo in his seruatur. Cui si quo modo à principio iterum repugnare potes, repugna oratione congressus. Quod si interrogando uis, interrogando perage. Neq; enim hoc fugiendum, sed omnium maxime his qui sanæ mentis sunt, persequendum. Sic tamen id effice, ne interrogando sis iniurius. Absurdū est profecto eum uirum qui uirtutem meditari se præcipue proficitur, in sermonibus semper iniurium esse. Afficere autem iniuria in his est, quum quis non seorsim quidem certando exercetur, seorsim uero differendo: & in illo quidem scilicet certamine iocatur, fallitq; pro uiribus, in hoc autem disputatione uidelicet, seriò agit & corrigit disputantem, eos illi duntaxat errores indicans, quibus ipse & ex ipso & ex præteritis disputationibus abductus est. Si ita feceris, seipsos qui tecum uersabuntur, non te, perturbationis defectusq; sui causas esse confitebuntur, teq; protinus sectabunt & diligenter, seipsos contra odio habebunt, & à seipsis ad philosophiā confugient, ut alij quodāmodo effecti, habitum pristinum depolant: si autem contraria feceris, quemadmodum alij quoq; permulti, contraria etiam tibi cōtingent, & familiares pro philosophis, studiū huius inimicos cū adoleuerint, reddes.

Si igitur.

Si igitur mihi parueris, quod & suprà dictū est, haud hostiliter contentioseq̃, sed placido mitiq̃ animo assentiēs, cōsiderabis quomodo moueri dicamus om̃ia, & quomodo quod cuiq̃ uidetur, hoc & priuatim & publice sit, & ex his inquires utrum idem an aliud scientia sit, & sensus: neq̃ ut modo cœpisti, ex uerborum nominumq̃ consuetudine differes, quæ multi quocūq̃ libet, trahentes, uarios dubitationū iniiciunt scrupulos. Hæc ô Theodore, in defensionē amici tui tentauī pro uiribus, parua quidem à paruis. Si enim ipse uideret, fortius magnificentiusq̃ pro seipso pugnaret. THEOD. Iocaris ô Socrates. nam fortiter p̃ illo certasti. SOC. Recte loqueris ô amice. Sed mihi dicas. Aduertistine quod iam pridem Protagoras nos increpet, quod cum puero disputātes metu puerili aduersus eius scripta depugnemus: cumq̃ ipse genus hoc urbanitatis reiiceret, mediocritatem uero in omnibus mire tolleret, serio in eius dictis uersari nos iussit? THEOD. Quid nī ô Socrates, animaduertim? SOC. Quid ergo? iubes nos illi parere? THEO. Summopere. SOC. Cernis hos omnes, excepto te, pueros esse? Quare si illi credimus, me simul ac te oportet interrogando uicissim & respōdendo seriō sermonem eius examinare, ne iterum nos incuset, quod ludentes cum pueris, sermonem suum exagitemus. THEOD. Quid prohibet quin Theætetus melius quā multi barbati uiri scrutantē te assequatur? SOC. Non tamen te, ô Theodore, melius. Ne igit̃ censeas oportere me amico tuo defuncto omnem opem asferre, te uero nullā: uerum sequere me obsecro paulisper, quoad hoc duntaxat inueniamus, utrum te deceat in figuris geometricis esse mensurā, aut omnes æque actu in astronomia cæterisq̃ facultatib. in quibus tu merito præstare uideris, periti sint. THEO. Difficile est ô Socrates, ut qui tibi assidet, roganti non respondeat. Delirabam profecto paulo ante, cum dicerem te concessurū mihi ne ad pugnam accingerer, & Lacedæmoniorum more ne compellerer. Nunc ad Scironem potius declinare uideris. nam Lacedæmonij exui uel abire iubent. Tu autem Antæum imitari uideris. Cōgredientem namq̃ non prius dimittis, q̃ nudatum tecum certare coegeris. SOC. Congruam ô Theodore, morbi mei similitudinē reperisti. Robustior tamen illis ego sum. Innumeri enim iam Hercules & Thesei fortes in dicendo uiri mecum congressi, defatigati sunt, ego tamen nihilo magis desisto, adeo me exercitationis huius uehemens amor inuasit. Neq̃ tu igit̃ mihi inuideas, quo minus mecum exercitatus, te simul ac me iuues. THEOD. Haud ultra repugno, ducas quā lubet. Prorsus hanc quasi fatalem necessitatem quā tu constituis, conuictio ferenda est. Neq̃ tamen ultra ea quæ proposuisti, me tibi exhibere possum. SOC. Sat istud erit, sed id mihi obserua, ne clam in puerilem loquendi ritum labamur, & ob eam causam nos aliquis iterum carpat. THEOD. Conabor sanē pro uiribus. SOC. Hoc igitur in primis quod suprà tetigimus, resumamus, utrum recte, nec ne sermonē illius improbauerimus, quo ille unumquēq̃ ad sapientiam sibi met sufficere dicit. Nobis porro concessit Protagoras, in eo qd̃ melius uel deterius inter se plerosq̃ differre, & eos sapientes esse. an non? THEOD. Concessit. SOC. Si enim ipse sua hæc præsens confessus esset, non autē nos in eius fauorem concessissemus, nihil opus sit repetendo eadem confirmare. Nunc aut̃ cum uideri fortasse possit, non satis idoneos dogmatū illius assertores nos esse, præstat perspicue ut se res habet cōcedere. Nam nō parum interest, sic an aliter habeat. THEOD. Vera loqueris. SOC. Igit̃ non ex alienis, sed ex suo duntaxat sermone q̃ breuissime consensum accipiamus. THEOD. Qui? SOC. Sic. Quod cuiq̃ uideat̃, id illi cui uideat̃ esse dixit. THEO. Dixit certe. SOC. Nunquid igitur & nos ô Protagoras hominis immo hominū omnium opiniones dicimus, asserimusq̃ neminem prorsus partim quidem se q̃ alios sapiētiorē putare, partim uero alios sapiētiōres q̃ se. An non enim in maximis periculis, quoties in castris, aut morbis, aut mari fluctuāt, quasi deos habent eos qui singulis in rebus præstāt, seruatoresq̃ suos putant, nulla aliā re cæteris q̃ scientia præcellentes? & per omnia humana quærentibus præceptores ac duces suūp̃sorum aliorumq̃ animantiū atq̃ operum, qui cōmuniter æstimantur tam ad docendum quā ad imperandum sufficere? In his omnibus quid aliud dicemus, quā quod homines inter se sapientiam & ignorantia esse putent? THEOD. Nihil aliud. SOC. Nōne sapientiam ueram cogitationem esse ducunt, ignorantiam uero, falsam opinionem? THEOD. Quid nī? SOC. Quorsum ô Protagoras, sermonem uertemus? Vtrum homines uera semper opinari dicemus? An aliquando uera, falsa nonnunquam? Vtrinq̃ enim sequitur, ut non semper uera, sed utraq̃ opinentur.

Attende enim Theodore, uelit ne Protagoras, aut tu forsan ipse cōtendere, quod nemo quisquam sit, qui quenquam uel imperitum esse, uel falsa opinari putet. THEOD. Incredibile hoc o Socrates. SOC. Atqui in hac necessitate sermo ille delabitur, qui mensuram omnium hominem pradicat. THEOD. Quo pacto? SOC. Cum tu aliquid apud te statuis, deinde mihi opinionem tuam declaras, tibi quidem secundum illius sermonem uerum esto, nos autem nonne sententiae tuae iudices fieri possumus, an opinari semper te uera iudicamus? Quin potius innumerum homines tecum quotidie pugnant contra quam tu opinantes, putantesque te perperam iudicare atque opinari. THEOD. Per Iouem o Socrates, quam plurimi sunt, ut inquit Homerus, qui mihi ex hominibus negocia facessant. SOC. Quid ergo? Vis dicamus, tunc te quidem tibi ipsi uera opinari permultis alijs autem falsa? THEOD. Ex his quae dicta sunt, necessario sequi uidetur. SOC. Quid ipsi Protagorae? An non necessarium? Si enim nec ipse putasset hominem esse mensuram, neque etiam multi isti, ut neque putant, nulli hanc ueritatem esse oporteret quam ipse scripsit. Sin autem ipse quidem censuit, multitudo autem non consentit, scito in primis quo plures sunt hi quibus non uidetur, quam quibus uidetur, eo magis non esse quam esse. THEOD. Necesse est. siquidem secundum opiniones singulas & erit & non erit. SOC. Deinde hoc habet pulchre. Ille enim circa suam opinionem dissentientium sententiam, qua illum mentiri credunt, quodammodo ueram esse consentit dum uera opinari cunctos fatetur. THEOD. Absque dubio. SOC. An non suam esse falsam admittit, si iudicium illorum qui falsa illum opinari uolunt, uerum esse fatetur? THEOD. Necessarium. SOC. Alij autem sibi ipsis mentiri nequaquam concedunt. THEOD. Non certe. SOC. Hic uero & hanc ueram opinionem ex his quae scripsit fatetur. THEOD. Patet. SOC. Ex omnibus igitur quae Protagoras adidit, ambigetur, imo ab illo ipso maxime concedetur, nam si eum qui contradicit, uera opinari concedat, tunc sane & ipse Protagoras confitebitur, neque canem, neque quemuis hominum esse mensuram, aut omnium, aut unius etiam quodcumque non didicerit. An non ita? THEOD. Ita certe. SOC. Cum ergo ab omnibus dubitetur, nulli Protagorae ueritas uera erit, nec alijs, neque etiam sibi ipsi. THEOD. Longe nimis in amicum meum o Socrates, inuehimur. SOC. Quid si & rectum praeuerhamur? Verisimile est enim cum senior fuerit, sapientior nobis quoque fuisse. Qui si repente humeros tenus hic emicans nos inuaderet, in multis tam me delirantem ut probabile est, quam te consentientem refelleret, deinde protinus euanesceret. Verum tamen uti nobis ipsis talibus oportet, qualescunque sumus, & quae uidentur eadem semper fateri. Et nunc quidem quem libet concessurum dicamus, hoc ipsum uidelicet aliquid aliud esse, propterea quod alius alio sapientior inscitiorue existat. THEOD. Mihi quidem uidetur. SOC. Nunquid in hoc maxime insistere sermonem dicemus, quod ipsi quoque concessimus, astipulantes Protagorae: multa quidem quae uidentur, ea cuilibet esse, calida, sicca, dulcia, ceteraque huiusmodi? Quod si in quibusdam differre alium ab alio confitebitur, circa salubria & noxia, asseret utique non quamlibet mulierculam, puellamque, & brutum ad seipsum curandum per salubrium cognitionem sufficere: sed in hoc ut usquam maxime differre. THEOD. Idem mihi quoque uidetur. SOC. Praeterea nonne in ciuilibus etiam, honesta & turpia, iusta & iniusta, sancta & impia, quaecunque ciuitas unaqueque existimans ponit sibi legitima, eadem reuera unicuique esse dicet? Atque in his nihilo sapientior esse priuato priuatum, ciuitateque ciuitatem? At uero in eo quod utilia & inutilia sibi respublicae statuunt, hic ut usquam confitebitur consultorem consultore, rempublicam republicae in ueritate inuenienda differre. Neque audebit unquam hoc admittere, ut quaecunque ciuitas aliqua utilia sibi putans instituit, eadem semper illi conducant. Sed tibi quidem dico, in ipsis iustis iniustisque, sanctis item & prophanis praesidium causae ponit, nihil scilicet eorum suapte natura substantiam aliquam habere, sed quod communiter uidetur, id tum cum uidetur, uerum esse, & quamdiu uidetur. Et quicumque non omnino sententiam Protagorae referunt, sic quodammodo philosophantur. Nos uero o Theodore, disputatio est disputatione maior subinde e minore emergens, occupat. THEOD. Haud igitur otiosi sumus o Socrates. SOC. Haud uidemur. Et saepe alias o beate uir, hoc animaduerti, & nunc maxime, quod non ab re quicumque diutius in philosophia uersantur, ubi ad forum sese contulerunt, ridiculi rhetores prorsus apparent. THEOD. Qua ratione hoc ais? SOC. Videntur hi qui in iudicijs & foro ab ineunte aetate iactantur, ad eos qui in philosophia & huiusmodi studijs assuefacti sunt collati, ut seruis inter

inter liberos educatis esse similes. THEOD. Quo pacto? SOC. Ex eo quod his quidem ut tu dicebas, semper otium adest, otioq; tranquillo confabulantur: quemadmodum & nos in praesentia tertio iam sermonem instauramus. Sic & illi, siquid ultra proposita quaestio- nem quod magis eos forte delectet, inciderit, quemadmodum in praesentia nobis contin- git, nihil curant, prolixius ne an breuius loquatur, modo ueritatis compotes fiant. Illi au- tem temporis angustijs in loquendo sollicitantur. Vrget enim aqua defluens, neq; licet de his quae cupiunt uerba facere: sed necessitatem aduersarius affert, libelli formulam ad- ducens extra quem nihil dicendū, quod iuramentum calumniæ cauendæ uocant. Sermo- nes autem semper de conseruo contra eum dominum qui in iudicio sedet, & manu senten- tiam tenet. Certamina quoq; nunquam frustra, sed ad rem semper, saepe etiam de nece & uita agitur. Vnde intenti acresq; fiunt, scientes domino tam uerbis adulari quam operi- bus obsequi pusillanimes, & non rectis animis praediti homines. Nam animi magnitudi- nem, rectitudinem & libertatem seruitus à pueritia sustulit, cogens obliqua peruersaq; pa- trare facinora, dum discrimina magna formidinesq; mollib. adhuc incuteret animis. quae omnia cum non possint cum iusticia & ueritate perferre, cōfestim in mendacia mutuasq; iniurias conuersi, flectuntur undiq; atq; confringuntur, adeo ut nihil amplius sanę men- tis habentes ex adolescentibus in uiros euadant, facundos sapientesq; ut ipsi putant. At- que hi quidem tales sunt o Theodore, nostri autem chori homines uis referamus? An di- mittentes potius ad sermonem propositū reuertamur? ne, ut paulo ante dicebamus, ser- monis libertate digressioneq; nimium abutamur? THEOD. Nullo modo o Socrates, sed referamus. probe namq; dicebas quod in philosophorum choro nō nos sermonibus, sed nobis sermones seruiant, ut unusquisq; illorum perfici à nobis sustinet tum, cum nobis ui- detur. Nec enim uel iudex, uel spectator, quemadmodum poetis illis, censor & dominus noster futurus, nobis praesidet. SOC. Dicamus igitur postquā tibi uidetur, de his qui egre- gij sunt. Quid enim de his qui philosophiæ studio abutuntur? Illi igitur ab ineunte ætate primum quidem uiam in forum ignorant, neq; iudiciū, aut consiliū, aut conciliū ci- uitatis aliud ubi sit, norunt: leges autem decretaq; uel promulgata, uel scripta, nec uidēt, nec audiunt. Factiones autem sodalitatū, quae ad magistratus creandos spectāt, & con- gressus, & cœnas, & lasciuiora conuiuia neq; somniāt quidem. Iam bene ne an male urbs iam olim habuerit, aut quod cui malum, turpis ue nota à maioribus suis seu foeminis, seu uiris sit, magis eos latet quam maris, ut dici solet, arenae. Atq; hæc omnia etiam nescire se nescit. neq; enim uulgaris gloriæ gratia ab his abstinet, sed reuera corpus duntaxat illius in urbe habitat, atq; uersatur: mens autem hæc omnia paruī, immo nullius æstimās pas- sim uolat, ut ait Pindarus, & quae sub terra sunt, & quae supra dimetiens, & arte cœlum transcendens, omnem perscrutata naturā rerum omnium quae ad uniuersum pertinent, his autem quae prope sunt solis, nullo modo applicans se. THEOD. Quo pacto id ais o Socrates? SOC. Quemadmodum Thaletem, dum cœlum suspiceret intentus sideribus, in foueam cadentem Thracensis quædam eius ancilla facete nimium carpsit, quod quae in cœlo sunt, peruidere contenderet: quae uero proxima & ad pedes, non uideret. Idem similiter omnibus qui in philosophia uersantur, obijci potest. Latet enim philosophum non modo quid agat eius proximus, sed ferè homōne sit, an brutum. Quid autem homo ipse sit, quae ue actio aut passio ipsius hominis ppria, studiose perquirat. Intelligis o Theo- dore, an non? THEOD. Intelligo equidem, & quod dicis, approbo. SOC. Enimvero o amice, ut in superioribus diximus, siquando uir talis uel priuatim cum aliquo, uel publi- ce in iudicio, siue alibi de his quae ad pedes & in conspectu sunt, differere cogitur, risum mouet non Thracensibus solum, uerum etiā cæteris gentibus, quippe cum in foueas am- biguitatesq; multas propter harum rerum imperitiā incidat. Vbi absurda quædam ine- ptitudo ignauiae notam inurit. Nam cum forte uituperandus aliquis est, nihil habet quod in opprobrium afferat, utpotè uitiorum ignarus, quando quidem singula singulorum ma- la nunquam animaduertit. ergo tanquam nescius irridetur. In laudandis quoq; extollen- disq; hominibus, quum nihil simulet dissimulet ue, sed aperte rideat, delirus esse uidetur. Etenim quum tyrannum aut regem laudari sentit, unum quendam subulcum aut pasto- rem ouium, uel bubulcū extolli existimat, quod abunde mulgeat. id tamen interesse cen- set, quod reges & tyranni insensius & insidiosius animal curent & mulgeant. Agrestes

De philoso-
phorū otio
& more di-
sputandi

Nunquā li-
bere dicere
oratorē pos-
se, sed uel iu-
dicē semper
metuēdum
esse

Prouerbiū

Thaletis
casus

Ad disputa-
tiones foren-
ses ineptus
philosoph.

uero & rudes non minus propter otium, quàm pastores, illos esse necesse est, sic mœnibus in urbe circumdatos, ut pastor caula in monte. Cum uero agrorum decem milia iugera, aut plura etiam prædicari audit, quasi magnū quippiam ab illo qui habet, possideatur, exigua quædam audire se putat, quippe qui uniuersum terræ orbem spectare sit solitus. Quoties præterea quis generis nobilitatē refert, quod septem auos diuites omnes enumerare ualeat, hebetis nihilq; magnum propter ignorantiam cogitantis animi laudes huiusmodi censet quasi ad totius mundi naturam respicere nequeat, & uidere quod innumeri unumquemq; nostrum aui atq; proauī antecesserunt, quorum in numero diuites & inopes, reges & serui, Barbariq; & Græci innumerabiles præcessere. Quinetiam quando quis stirpem quinq; & uiginti maiorum dinumerat, & in Amphitryonidē Herculem originem refert, indigna memoratu res illi uidetur. Quod em̄ ille iam inde ab Hercule quintus & uigesimus talis est, cum talem fortuna fecerit, etiam si quinquagesimus ab Hercule sit, ridet, tanquam eos qui reputare & abigere insanę mentis uanitatē non possint, in his omnibus philosophus uir uulgo ridiculus habet, partim quia superbus cōtempторq; apparet, partim quia quæ palā sunt, ignorat & ambigit. THEOD. Rem ipsam o Socrates ut accidit, enarrasti. SOC. At cum is aliquem o amice, ad supera trahit, & ille paratus hinc decedere, missis litibus in quibus quæritur in quo ego te, aut tu me læseris, ad ipsius iusticie iniustitiæ ue speculationē ascendit, quid utraq; sint, quo ab alijs omnibus inter se discrepent: uel etiam cōtrouersia illa dimissa qua quæritur, utrum rex beatus sit, qui multum auri possidet, ad cōtemplationem regni ipsius beatitudinisq; humanæ atq; miserię, qualia cuiq; sint, & quo pacto humanæ naturæ cōueniat hoc adipisci, illud fugere: quando inquam, oportet de his omnibus rationem reddere pusillanimum illum & acerrimum cauidicum, tunc sanē uicissim pœnas philosopho pendet. Vertiginē enim patitur ab excelsa specula caligantibus oculis, utpote qui superne prospicere lit insolitus. Mœret quoq; titubat, & barbarica profert. Quocirca risum non Thracibus, neq; rudi cuiuspiam mouet, neq; enim perferunt, sed illis potius omnibus qui libere & procul a seruili uita educati sunt. Hæc o Theodore, utriusque conditio. Altera quidem hominis illius, qui libertate & otio est educatus, quem philosophum uocas. Qui cum reuera uituperari non debeat, tamen fatuus & ineptus apparet, quotiescunq; seruilis aggreditur ministeria, quum neque stramentorum sarcinas colligare, neq; obsoniorum condimenta conficere, neq; adulatoria blandimenta uerborum confingere possit. Altera est hominis illius conditio, qui hæc expedite celeriterq; subministrare potest, sed decenti liberi hominis uestitu comode uti nescit. Sermonis insuper harmonia conuenienti deorum & hominum beatorum uitam ueram canere prorsus ignorat. THEOD. Si cæteris hominibus ea quæ dicis o Socrates, æque ac mihi persuaderes, pax amplior, & mala pauciora inter homines nascerentur. SOC. At impossibile est o Theodore, mala penitus extirpari. Nam bono oppositum aliquid esse semper necesse est. Neque illa tamen apud deos locum habere possunt. Naturam uero mortalem, regionemq; inferiorem necessariò circumeunt. Quare conandum est, ut hinc illuc quàm celerrime fugiamus, fuga autem est ut Deo similes pro uiribus efficiamur. Deo similes efficit, cum prudentia, iustitia simul & sanctitas. Cæterum o uir optime, haud facile id persuaderi potest, quod non illius gratia cuius uulgus existimat, sequenda uirtus, & uitium fugiendum: hoc est, ne malus uidearis, utq; bonus appareas. hæc namque anicularum nugæ mihi esse uidentur. Sed quod uerum sit, ita dicamus. Deus nusquam & nullo modo iniustus, sed quàm iustissimus, totam uidelicet iustitiæ complexus potestatem, nihilq; illius similius quàm iustissimus homo. Circa hoc uera industria et fortitudo uiri, necnō inertia imbecillitasq; uersatur. Horum sanē cognitio uera uirtus & sapientia: ignoratio contra, inscitia & improbitas manifesta. Aliæ uero quæ facultates sapientiæq; uidentur, in ciuilibus quidem magistratibus molestę sunt, in artibus autem cæteris illiberales. Illi igitur qui aliquid inique patrauit, & prophana uel dicit uel facit, ei multo tutissimū est, si nihil uafricie possit, ne artibus malis utatur. Exultant enim opprobriū huius generis homines, seq; minime abiectos & inanes homunculos uideri, nec terræ, ut dicitur, pondus iners: sed uiros tales qui tutò in republica uersari ualeant. Ideoq; ueritas exprimēda est, quod eo magis tales sunt, quales nō putant, quo minus putant: iniustitiæ quippe mulctam ignorant, quam ignorare minime decet. Neq; enim est quam

Impossibile
est mala pe-
nitius extir-
pari
Mala in infe-
rioribus

Prouerbiū

quam forsitan opinantur, uerba atq; caedes, quæ sepe hi patiunt, qui iniustum nihil egē-
runt, & iniusti saepe deuitant, sed ea potius quæ uitari non potest. THEOD. Quam dicis?
SOC. Cū in rerum ordine ō amice exemplaria duo sint, diuinum quidem beatissimum,
quod uero dei expers miserrimum, non uidentes ita rem se habere, stultitia extremaq; de-
mentia occupati, latenter huic quidem similes ob actiones iniquas redduntur, illi contrā
dissimiles. Cuius profecto delicti poenas pendent, dum uitam illi convenientem cui simi-
les effecti sunt, ducunt. Enimvero si dixerimus, quod hos quidem, nisi à nequitia cessauē-
rint, uita functos locus ille malorum expers non capiet, isthic autem propriae uitæ simili-
tudinem gerent semper unā cum malis mali uersantes, respōdebunt astuti malitiosiq; ho-
mines deliramenta quædam sese audire. THEO. Et maxime quidem ō Socrates. SOC.
Noui equidem ō amice. Vnum hoc saltem illis accidit, quod si quando priuatim reddere
uicissim & afferre in medium rationes eorum quæ uituperant necesse sit, uelintq; uirili-
ter disputandi moram perpeti, neq; ignaue fugere: tunc demum, quod absurdum est, sua
etiam ipsorum dicta improbabit, eorumq; rhetorica penitus euanescit, ut nihilo differ-
re à pueris uideantur. Verum his iam finem cum præter propositum sint, imponamus.
Alioquin materies undiq; plurima confluent sermonem à principio institutum obruet.
Reuertamur igitur ad priora, si tibi quoq; uidetur. THEO. Mihi quidem ista ō Socrates
nihilo molestiora auditu contingunt. Facile nanq; quæ ætate sum hoc assequor. Verun-
tamen si tibi placet, redeamus illuc unde digressi sumus. SOC. Eo profecto disputando
deuenimus, ut diceremus eos qui essentia omnem in agitatione ponebāt, quod ue cuiq;
uidetur, hoc eidem existere, in cæteris quidem rebus uehementius hoc asserturos, in iustis
autem non minimum: quod omnino quæcunq; ciuitas ut iusta sibi apparentia statuit, hæc
eatenus illi iusta sunt, quatenus statuta permanent. At uero neminem fortem adeo futu-
rum, qui idem in bonis utilibusq; contendere audeat, quod uidelicet quæcunq; utilia si-
bi apparentia instituit ciuitas, hæc eatenus illi conferentia sunt, quatenus talia statuta fue-
rint, nisi forte quis nomen dixerit: hoc autem ad id quod uolumus scomma esset potius.
nōne? THEO. Proculdubio. SOC. Ergo non ita ducendum. immo quod tale ciuitas
nuncuparit, ad id condendis legibus respicit, ac leges singulas quoad putat & potest, quā
maxime sibi utiles, condit. Num aliud in legibus ferendis intendit? THEO. Nihil aliud.
SOC. Nunquid uoti compos semper efficitur? an saepe eam fallit opinio? THEO. Saepe
numero fallit arbitror. SOC. Hac præterea ratione quisq; magis hæc eadem confitebi-
tur, si quis de omni specie percontetur in qua utile consistit. Est autem quodammodo &
circa futurum tempus. Nam quoties leges condimus, ut in posterum profuturas condi-
mus, quod quidem futurum rectius uocaremus. THEO. Maxime. SOC. Agedum ita uel
Protagoram uel quemuis alium sectatorem eius interrogemus. Omnium rerum homi-
nem ō Protagoras mensuram asseris, alborum, grauium, leuium, & uniuscuiusq; tali-
um. Nam cum iudiciariam illorum uim in seipso contineat, & qualia patitur talia iudi-
cet, uera sibi, & quæ sunt, iudicat. An non ita? THEO. Ita planè. SOC. Nunquid & fu-
rurorum ō Protagoras dicemus, habet uim iudiciariam? & qualia putat sibi hæc fore, ta-
lia sibi existimanti contingunt. cum medicinæ quispiam imperitus in febrim sese incur-
surum putat, atq; ita sese calefactum iri: medicus autem repugnat, contraria opinatus: u-
trius illorum ueram opinionem futurā ducimus? num utriusq;? & medico quidem neq;
calidum neq; febricitantem futurum, sed sibi ipsi utrunque? THEOD. Ridiculum qui-
dem id esset. SOC. Quinetiam de uino quod dulce uel austerum futurum sit, agricolæ,
non citharistæ opinio præualet. THEOD. Quid nī? SOC. Neque de consonante, disso-
nante ue futuro, gymnasticus melius quàm musicus opinatur, quod deinde ipsi gymna-
stico consonans esse uidebitur. THEOD. Nullo modo. SOC. Quando uero paratā
mensa offerendæ sunt epulæ, ac de futura illarum suauitate aliquid prædicendum, nō-
ne coqui opinio porior quàm alterius cuiuslibet popinariæ imperiti? De eo quod uel
est uel fuit suaue cuique, non pugnamus, sed de illo potius quod in posterum esse cui-
que & uideri debet: utrum sibi quisque idoneus iudex, an tu potius Protagoras quod
circa sermones probabile singulis in iudicio futurum est, rectius quàm quiuis rudium
præuideres? THEOD. In hoc ipso in primis ō Socrates præcellere cunctis Protogo-
ras est professus, SOC. O miser. nemo per Iouem illum oblata pecunia sectatus fuit.

Mos Hera-
cliticorū in
disputando

set, nisi familiaribus persuasisset, quod probabile in posterum erit, uidebiturque, neque uatem neque alium quemuis melius quam se unicum praesagire. THEO. Vera loqueris. SOC. An non legum quoque rationes utilitasque ad futurum spectant? & quilibet absque controuersia fateretur constitutionem reip. ab eo quod utile est, sapientius aberrare? THEO. Valde. SOC. Satis iam aduersus praeceptorem tuum dictum sit, quod fateri cogitur, alium alio sapientiore existere, eumque talem mensuram esse. Me autem cum expertus scientiae sim, nihil mensuram fieri cogit, quemadmodum sermo nuper illius urgebat, quod uidelicet seu uelim siue nolim talis essem. THEO. Ex illo o Socrates maxime conuinci illius sermo uidetur, & ex hoc non nihil, quod aliorum opiniones ualidas efficit: haec uero sermones illius palam reprobant, falsos existimantes. SOC. In multis insuper o Theodore deprehendi hoc licet, non omnem omnium opinionem ueram existere. Sed circa praesentem cuiusque passionem, ex qua sensus, & secundum sensus opiniones nascuntur, difficilius deprehenditur sensus opinionesque ueras non esse. Fortem uero nihil dico. Nam si affectata sunt, conuinci non possunt: & qui illas certas atque scientias esse assererent, forsitan non aberarent. Et idcirco Theaetetus hic haud ab re inquit sensum & scientiam idem esse. Quamobrem propius accedendum est, quemadmodum Protagoreus sermo praecepit, & hanc agitatam essentiam pulsando examinandum, integrum ne an collisum sonum reddat: pugna utique de illa non mediocris, nec inter paucos extitit. THEO. Permultum sane abest ut uilis contentio sit, quae per Ioniam passim propagata est: siquidem Heracliti studiosi huic sermoni summo opere suffragantur. SOC. Propterea o amice Theodore a primordiis haec inspicienda sunt ut illi opponunt. THEO. Omnino. etenim o Socrates de Heracliticis, uel, ut tu ais, Homericis, ac etiam antiquioribus istis apud Ephesios eos praesertim qui peritiores uideri uolunt, non magis quam apud aestro concitos loqui licet. Plane enim scripta illorum impetu feruntur. Mora autem expectatioque in sermone & questionibus & quies inter respondendum interrogandumque, minus illis adest, quam quod nihil. Immo etiam minus quam nihil: adeo parum uiris illis bonitatis animo est: sed si quem illorum aliqua de re interrogas, tanquam ex pharetra obscura uerbula depromentes sagittant. Et si huius rationem perquiras, altera quadam sed nomine mutato ferunt: nunquam uero cum illorum aliquo quicquam perficies, neque ipsi inuicem. Idque unum obseruantissime curant, ut nihil stabile aut in sermone aut in animis suis esse permittant, putantes (ut mihi uidetur) id ipsum stabile esse, atque id totis uiribus insectantur, & undique uehementer expellunt. SOC. Forsitan o Theodore hos uiros in pugna uidisti, in pace uero nequaquam. Neque enim amici tibi sunt. Verum talia quadam discipulis suis, ut arbitror, in ocio dicunt, quos similes sibi reddere uolunt. THEO. Quibus discipulis o beate? Neque enim inter istos alter alterius sit discipulus, sed sponte nascuntur, undecumque contingit eorum quocumque furore corripi. Atque alter alterum scire nihil existimat. Ab his itaque rationem ut modo dicebam nullam unquam accipies, nec uolentibus nec inuicis. Nos autem oportet tanquam propositione accepta considerare. SOC. Scite loqueris. sententiam siquidem aliam quandam accepimus a priscis poemate uulgo hominum celantibus, quod origo aliorum omnium Oceanus scilicet atque Tethys sit. quodque fluxus sint omnia, nihilque consistat. A recentioribus autem atque istis sapientioribus rem adeo clare demonstrantibus, ut uel cerdones eorum sapientiam audiendo perciperet, desineretque stulte putare consistere partim res, partim contra moueri: ab istis inquam accepimus moueri omnia, quos autores & uenerant. Propemodum autem o Theodore oblitus eram quod alij his contraria monstrant: uniuersi uidelicet congruum nomen esse hoc existens immobile, & alia quaecumque Melissei Parmenideique aduersantes his omnibus asseuerant, quod omnia unum sunt, idque unum ipsum in seipso consistit, locum in quo moueatur nullum penitus habes. Quid de his omnibus o amice dicendum? sensim namque progressi utrorumque medij clam euasimus. quod si nullo pacto propugnantes abeamus imbelles, poenas dabimus instar eorum qui in palestris ad lineam ludunt, quando ab utrisque apprehensi in contraria distrahunt. De his itaque prius agendum uidetur, quos primo fluentes scilicet aggressi sumus. Et si quid probabile dicere uidebuntur, cum illis una & ipsi nos trahemus alios fugientes. Sin autem qui uniuersum stabile ponunt, ueriora protulerunt, refugiemus ad eos ab illis, qui etiam immobilia mouent. At si neutri uerisimile aliquid adducere nobis appareant, ridiculi nimium euademus, putantes nos uiles homunculos magnum aliquid sapere, cum nihil nisi

nisi priscis illis ac sapientibus uiris derogemus. Vide igitur o Theodore utrum praestet nec ne tantum subire periculum. THEO. Nullo modo committendum est o Socrates, quin utrorumque sensa quid ueri, quid falsi habeant, discutiamus. SOC. Discutiendum est iam, postquam & tu id probas. Videtur utique mihi disputationis huius principium a motu sumendum, quo scilicet motu moueri omnia dicant. Quod autem dico huiusmodi est, utrum speciem unam motus indicant, an quemadmodum mihi uidetur species duas. Neque id tamen mihi soli uideri cupio, sed tibi quoque, ut pariter ambo quicquid oportuerit patiamur. Dic igitur. Nunquid moueri dicis, quando locum quid ex loco mutat, uel in eodem uertitur? THEO. Equidem. SOC. Ergo una haec species esto. At cum eodem in loco quid permanens senescit, uel nigrum ex albo, uel ex molli durum efficitur, aut alia quadam alteratione mutatur, nonne alteram hanc motus speciem merito nuncupabimus? THEO. Merito. SOC. Ex his necessarium est geminas species motus existere, alterationem scilicet, motumque localem. THEO. Probe. SOC. Hac distinctione praemissa, ad eos qui moueri omnia uolunt iam pergamus, & hunc in modum interrogemus. Vtrum quodlibet fatemini utroque modo moueri, alteratum pariter atque delatum? aut aliquid utroque modo, aliquid utroque? THEO. Equidem quod asseram non habeo, arbitror tamen illos utroque modo dicturos. SOC. Alioquin o amice agitata simul & consistentia sibi ipsis uidebuntur, nec magis moueri omnia quam stare omnia licebit asserere. THEO. Vera loqueris. SOC. Postquam moueri ipsa oportet, absentiam uero motus illi competere, omnia utique semper omni motu mouentur. THEO. Necessario sequitur. SOC. Hoc age ex eorum dictis considera, coloris scilicet uel albedinis, uel cuiuslibet generatione. Nonne diximus eos putare unum quodque horum ferri simul cum sensu inter agens & patiens? & patiens quidem sensibile esse, non sensum, agens autem efficiens esse aliquid non tamen qualitate esse? Fortem qualitas extraneum tibi nomen uidetur, neque sic in genere dictum percipis, in partibus igitur audis. Agens enim neque calor neque albedo, sed calidum potius albumque, ceteraque eodem pacto. Recordaris ita nos supradixisse, nihil secundum se ipsum unum aliquid esse, neque insuper agens aut patiens, sed ex utrisque uicissim conredientibus sensus & sensibilia emanantia partim fieri qualia quadam, partim uero sentire? THEO. Memini, ac cur non ita dicant? SOC. Cetera praetermittamus, sic ne, an aliter dicat. Id uero cuius gratia disputa diligenter exquiramus. Mouentur, ut dicitis, fluuntque omnia. Nonne? THEO. Certe. SOC. An non utrisque illis quos distinximus motibus, delata simul & alterata? THEO. Quid ni, si modo perfecte moueri illa necesse sit? SOC. Si igitur ferretur solum, neque tamen alterarentur, possemus dicere qualia quadam fiunt quae feruntur, aut quomodo dicemus? THEO. Hoc pacto. SOC. Quoniam uero neque id permanet ut album scilicet quod fluit fluat, sed permutat, ita ut huius ipsius sit fluxus albedinis, & in alium colorem transitus, ne ullo modo permanere deprehendi possit, num possumus aliquando colorem aliquem pronunciare ita ut recte denominemus? THEO. Atqui quo pacto o Socrates, aut in hoc, aut in alio ullo id fieri potest, si quidem dum pronunciamus continuo subterfugit, utpote quod semper fluit? SOC. Quid porro de quouis sensu dicendum, ut uidendi uel audiendi? nunquid in uisione, aut auditu aliquando permanere? THEO. Minime omnium, siquidem cuncta mouentur. SOC. Neque igitur uidere quicquam potius quam non uidere dicendum, neque alio ullo sensu uti magis quam non uti, cum omnia penitus transmutentur. THEO. Non certe. SOC. Veruntamen sensus ipse scientia est, ut ego Theaetetusque diximus. THEO. Dictum quidem. SOC. Non igitur scientiam magis quam non scientiam respondebimus quid scientia sit interrogati. THEO. Sic certe uideamini. SOC. Opportune itaque responsionem illam emendaremus, si demonstrare cotereremur quod omnia mouentur, ut recta illa responsio uideatur: hoc autem, ut uidetur, apparuit: quod si omnia mouentur, responsio quaelibet, de quocunque quis respondeat, aequae recta est, qua id sic se habere, & non sic habere se respondet. Quod si magis fieri dicendum, ne ipsos sermone sistamus. THEO. Recte loqueris. SOC. Preterquam in hoc o Theodore, quod ita & non ita dicebam. oportet autem neque hoc ita dicere. Neque enim amplius ita moueretur, neque rursus non ita. Non enim motus hoc, sed nomen aliud imponendum ab iis qui talia differunt: quoniam nunc ad eorum suppositionem uerba non habent, nisi forte dictionem hanc, scilicet non quomodocumque habere uideantur, quae quidem potissimum ipsis congruit infinite prolata. THEO. Valde conueniens illic haec dictio

Nihil per se
ipsum unum
aliquid esse

citio est. s o c. Iam ô Theodore quod ad amicum tuum attinet expediuius: nec dum cō-
 cessimus illi quemlibet hominem rerum omnium esse mēsuram, nisi sapiens quis existat:
 Scientiam insuper esse sensum minime concedemus secundum rationem illam quæ mo-
 ueri omnia prædicat, nisi forte Theætetus hic aliter persuadeat. THE. Optime dixisti ô
 Socrates. His enim peractis me quoq; ab his expeditum esse decet, ut inter nos conuene-
 rat. Postquā uero disputatio aduersus Protagoram finē accepit, ne desistite quæso Theo-
 dore, antequā tu & Socrates percurratis eos insuper qui stare omnia uoluerunt, quemad-
 modū paulo ante proposuisti. THEO. Cū sis iuuenis ô Theætete, seniores iniuriā face-
 re doces, dum pacta transgredi exhortaris. sed accingere tu ut reliquorū Socrati, si uelit,
 rationē reddas. THE. Libentissime tamen ea de quibus loquor audirem. THEO. Equites
 in campū prouocas cum Socratem ad disputandū accer sis. Interroga igitur atq; audies.
 s o c. Videor equidem ô Theodore in his quæ Theætetus iubet, ipsi minime pariturus.
 THEO. Quid obstat quo minus obsequaris? s o c. Etsi Melissum atq; alios qui unum con-
 sistens uniuersum dicūt, uereor ne forte onerosi uideamur illos exagitātes, minus tamen
 q̃ unicum Parmenidem uereor. Parmenides autem, ut Homericiis uerbis utar, uerēdus
 mihi acerq; uidetur. Collocutus sum olim cum illo sene admodum adhuc adolescens, mi-
 hiq; uisus est profundam generosamq; omnino sapiētiā possidere. formido itaq; ne di-
 cta eius uocesq; nequaquam intelligamus: quod autem uerbis subintelligit, multo ma-
 gis nos lateat: & quod maximum est, cuius gratia disputatio inter nos cœpit, quid scien-
 tia sit inquirens, indiscussum relinquatur, si procacitati uerborum indulgeamus: præfer-
 rim cum amplissima quæstio illa quam modo induximus, si præter propositū & quasi di-
 grediendo tractetur, indigna nimium passura sit: & si latius exactiusq; perficiatur, sciētiæ
 ipsius inuestigationem impeditura. Neutrum uero decet, sed magis Thæteti foetum cir-
 ca scientiam obstetricia facultate in lucem educere, & diligenter examinare. THE. Si ita
 uidetur, ita agendū est. s o c. Hoc præterea Theætete circa supra dicta considera. sensum
 esse scientiam respondisti, an non? THE. Certe. s o c. Si quis interrogaret, quō nam alba
 & nigra homo uideat, quō ue acuta & grauiā audiat. oculis ut arbitror & auribus respon-
 deres. THE. Equidē. s o c. Vt in nominibus uerbisq; cōmunioribus, neq; exacte curiosēq;
 disquirere, sapenūmero generosi animi est, contrarium autem illiberalis: nonnunquā ta-
 men necessarium est, quemadmodum in præsentia examinare cogimur, qua ex parte res-
 ponsio tua minus recta sit. attende quæ responsio rectior, utrum quæ dicit quo uidemus
 id oculos esse: an quæ dicit, per quod uidemus. Item quo audimus aures, an per quod au-
 dimus. THE. Potius mihi per quæ singula sentimus, quā quibus sentimus responden-
 dum uidetur ô Socrates. s o c. Absurdum quidem id esset ô puer, si multi in nobis sensus
 quemadmodum ligneis equis insiderent, & omnia hæc in unam siue ideam, siue animā,
 seu quomodocunq; uocari decet, minime tenderent, qua per ista tanquā per organa quæ
 cunq; sensibus subiacent sentiamus. THE. Mihi quidem hoc potius quā illo modo ui-
 detur. s o c. Idcirco ista tecum diligenter perquirō, ut uideamus utrum uno quodam eo-
 dem quod insit nobis, per oculos quidem alba et nigra percipiamus, per alia uero organa
 alia quædam: possisq; interrogatus, in corpus singula hæc referre. Præstat forsitan te ad
 singula respondere, quā me tui uicem gerendo defatigari. Dic itaq; ea per quæ sentis
 calida & sicca, leuiā atq; dulcia, nōne corporis organa singula ponis? an alterius cuius-
 piam? THE. Nullius alterius. s o c. Nunquid fateberis quæ per aliam potentiam sen-
 tis, per aliam sentire non posse: ueluti quæ per auditum, eadem per uisum: & contrā quæ
 per uisum, eadem per auditum? THE. Quid ni fatear? s o c. Si quid ergo de utrisq; cogi-
 tas, non utiq; per aliud organum, neq; etiam per aliud de ambobus id sentis. THE. Non
 certe. s o c. De uoce atq; colore utrisq; simul, primum quidem id cogitas, quod utraque
 sunt. THE. Cogito. s o c. Item quod alterutrum ab alterutro diuersum est, & sibi met idē.
 THE. Est isthuc. s o c. Quod ue ambo, duo sunt, utrunq; uero unum. THE. Id quoq;
 s o c. Potes insuper utrum similia inter se uel dissimilia sint, iudicare. THE. Fortē. s o c.
 Hæc utiq; omnia per quod potissimum de ipsis existimas? Non per auditum, non per ui-
 sum, commune circa illa quicquam accipi potest. Hinc præterea quod dicimus coniecta
 re licet. Si de utrisq; iudicari posset, falsāne sint, an nō, posses proculdubio declarare quo
 iudicares: idq; non uisum non auditum, sed aliud quiddam esse constat. THE. Cur non
 linguæ

Hoc in loco
 Plato uide-
 tur cum Par-
 menide sen-
 tire

Alludit ad
 equū Tro-
 ianum

linguæ uis id efficiat: s o c. Scite loqueris. Illa uero potentia per quod tibi ostendit quod singulis est cōmune, quod' ue super singula, quo esse & nō esse denominas, quæ paulo ante de his percōtabamur, qualia organa his omnibus assignabis, per quæ id quod sentit in nobis singula sentiat: T H E. Essentiam ais & ipsum non esse, similitudinemq; & dissimilitudinem, nec non idem & alterum, unum quoq; et aliū circa illum numerū unūquēq; patet enim quod quæris, per quod potissimum ex corporeis instrumentis ipsa anima par & impar, & quæ sequuntur, percipiamus. s o c. Egregie admodum ô Theatete prosequeris, atq; hæc ipsa sunt quæ interrogo. T H E. Per louem ô Socrates quod dicam ignoro, nisi quod nullū huiusmodi propriū organū his ut illis accommodari puto, sed ipsam potius per seipsam animam, cōmunionem in omnibus iudicare. s o c. Pulcher es ô Theatete, nec ut aiebat Theodorus, deformis. Nam qui pulchre loquitur, pulcher est atq; bonus. Accedit ad hæc quod ingens mihi beneficium contulisti. Nam proluxa graui disputatione me liberaſti postquā tibi uidetur anima quædam per seipsam animaduertere, nō nulla per corporis uires apprehendere. Nam hæc mea sententia erat, quam tibi quoq; cupiebam persuadere. T H E. Mihi certe persuasum est. s o c. Quorū in numero essentiam ponis: Hæc sanē maxime ad omnia sequit'. T H E. Eorū quæ ipsa per se anima affectat atq; assequitur. s o c. Nunquid & simile dissimileq;, & idem & alterum? T H E. Et hæc? s o c. Quid? pulchrum & turpe, bonumq; & malum? T H E. Horum quoq; mihi uidetur maxime omnium essentiam inuicem considerare, reputans atq; comparans in seipsa præterita præsentiaq; ad futura. s o c. Aduerte & hoc, rei duræ duritiem per tactū sentiet, & molli similitudine molliciem. T H E. Ita. s o c. Essentiam uero, & quod sunt, mutuamq; contrarietate, ipsiusq; cōtrarietatis esse etiam ipsa anima per se uolutās, & inuicē conferens, discernere nititur. T H E. Omnino quidē. s o c. An non statim natis hominibus atq; brutis naturalis quædā facultas adest, qua passiones per corpus manātes in animam sentiūt? Ratiocinatio uero comparatioq; istorū ad essentiam utilitatēq;, uix tandē post longa curricula tēporis, frequenti studio & disciplina aduenit quibuscūq; competit? T H E. Ita prorsus. s o c. Num ueritatem eo percipere possumus, quo essentiam non percipimus? T H E. Minime. s o c. Cuius autē quis ueritate caret, huius sententiā ullam habet? T H E. At quo pacto id fieri posset? s o c. In passionibus igitur scientia nequaquā inest, in ratiocinatione tamen quæ circa illas uersat, inesse uidet. essentiā quippe ueritatēq; hoc attingere possumus, illis uero nequaquam. T H E. Cōstat. s o c. Num idem illud & hoc uocas, cum tanta inter se differentia discrepent? T H E. Haud sanē deceret. s o c. Quod illi nomen attribuis? ei scilicet quod est uidere, audire, odorari, gustare, caleſieri, frigefieri? Num sentire? T H E. Idipsum quid enim aliud? s o c. Vniuersum igit' hoc sensum uocas? T H E. Necessesse. s o c. Huic ueritatis perceptionem cōuenire negauimus, cū essentiā non percipiat. T H E. Sic est. s o c. Neq; sciētiæ igit' cōpos erit. T H E. Non. s o c. Ex his sequitur ô Theatete, scientiā & sensum nunquā idem fore. T H E. Nunquam penitus. s o c. In his perspicue patuit, aliud sensum, aliud scientiā esse. Verū non huius gratia differere cœpimus, ut quid scientia nō sit, imò quid sit, inueniremus. Eatenus uero disputando processimus, ut scientiā in sensu nullo modo querendā iudicauerimus, sed in eo nomine potius, quod tūc fortit' animus, cum ipse secundū seipsum circa illa quæ sunt, uersat & agit. T H E. Atqui hoc ô Socrates, ut ipse arbitror, opinari uocatur. s o c. Recte arbitraris amice. Et nūc aduerte, deletis ex animo cūctis superioribus nūquid maius perspicias, postq; hucusq; euectus es. Quid' ue sciētiā sit, iterū explica. T H E. Opiniōne quālibet ô Socrates, scientiā dicere impossibile est, cū & falsa quædā opinio sit. Apparet autē opinio uera scientia esse. idq; à me nunc responsum puta: quod si aliter disputando deinceps uidebitur, aliquid aliud afferre conabimur. s o c. Euge Theatete. sic prompto animo disputare decet, neq; ut cœperas tergiversari. Si enim ita fecerimus, alterum ē duobus cōtinget: aut quod affectamus inueniemus, aut certe quod ignoramus minus nos scire putabimus: neq; mediocre lucrum id erit. & nunc quidē quid ais? An cū duæ sint opinionis species, uera una, & altera falsa, opinionem ueram scientiam definis? T H E. Definiō. hoc enim mihi in præsentia uidetur. s o c. An de opinione deinceps ab initio pertractandum? T H E. Quid' nam? s o c. Turbat me nunc & sæpe aliās, adeo ut in ambiguitate plurima quo ad me ipsum & quo ad alios uerser, explicare nō ualens quænam sit hæc in nobis affectio, quo' ue pacto adueniat.

T H E,

Anima quædam per se, quædā per corpus cōprehendit

Sensus non percipit essentiam

Quando est opinio

Secunda scientiæ definitio

THE. Quanam hæc? S O C. Falso scilicet aliquem opinari, de quo nunc etiam ambigo, utrum id mittamus, aut aliter quam supra consideremus. THE. Quid ni ô Socrates, si quo modo decere censes? præclare enim tu & Theodorus in superioribus de ocio dicebatis, quod nihil in talibus urgeat. S O C. Opportune admonuisti, fortè enim haud ab erit tanquam uestigium iterato percurrere: præstat namq; parum bene, quàm multum non sufficienter determinare. THE. Præstat sanè. S O C. Quomodo igitur, & quid dicimus? falsam plerunque opinionem esse dicimus, & aliquem nostrum falsa opinari, alium uera, quam si hæc ex natura ita se habeant? THE. Dicimus absq; dubio. S O C. Nõne hoc nobis tam circa omnia quàm circa singula competit? nosse uidelicet, uel ignorare? nam discere & obliuisci, utpote istorum media, in præsentiarum transeo, cum nihil ad propositum nobis conferant, THE. Nihil prorsus ô Socrates aliud præter nosse uel ignorare circa unum quodq; relinquitur. S O C. Nõne igitur necessarium est opinantem opinari illa de quibus nouit aliquid, uel non nouit? THE. Necessarium. S O C. Quinetiam noscentem ignorare idem, uel ignorantem nosse impossibile est?

Quæ nouit, ea putare quæ nouit.

Quæ non nouit, ea putare quæ non nouit.

Quæ nouit, ea putare quæ non nouit.

Quæ non nouit, ea putare quæ nouit.

THE. Quid ni? S O C. Num qui falsa opinat quæ nouit, ea putat non ea esse, sed alia quædam quæ etiam nouit: & utraq; noscens, utraq; rursus ignorat? THE. At fieri hoc nequit ô Socrates. S O C. An fortè quæ non nouit, ea putat alia quædam esse quæ non nouit? & qui neq; Theætetum, neq; Socratem agnouit, cogitare unquam potest Socratē Theætetum, uel contrā Theætetum Socratem esse? THE. Nunquam. S O C. Neq; tamē quæ quis nouit, ea quæ non nouit, esse putat: neq; rursus quæ non nouit, ea quæ nouit. monstrum enim esset. Quo pacto igitur falsa quis opinabitur? Præter hæc quidem opinari non licet, quandoquidem omnia uel noscimus uel ignoramus: in his autem nullo modo falsa opinari quis posse uidetur. THE. Vera loqueris. S O C. An forte non ita considerandum quod querimus, secundum nosse & non nosse procedendo, sed secundum nosse & non esse? THE. Qui istuc ais? S O C. Ne simplex sit. quoniam qui quæ nusquam sunt, in quacunq; tãdem re opinatur, is non potest non falsa opinari, quomodocunq; tandem cogitet. THE. Decens id quoq; ô Socrates. S O C. Quomodo igitur, quid uè respondebimus Theætete, si quis nos interroget (possibile est autē unicuiq; quod dico) Quisnam hominum ipsum quod non est opinetur: siue de aliquo eorum quæ sunt, siue ipsum secundū se ipsum? Ad hæc utiq; respōdebimus: quādo scilicet quispiam opinādo uera nō opinat. aut quid dicemus? THE. Sic certe. S O C. Num & alibi tale quid accidit? THE. Quid isthuc? S O C. Ut alii quis uidens quidē aliquid, uideat autem nihil? THE. Fieri nullo modo potest. S O C. At uero si unum quiddam uidet, existentium quiddam uidet, an ipse putas unum in his quæ non sunt, esse? THE. Minime. S O C. Qui ergo unum aliquid uidet, existens aliquid uidet. THE. Apparet. S O C. Et qui aliquid audit, unum aliquid uidit, & existens audit. THE. Profecto. S O C. Item qui aliquid tangit, unum aliquid tangit, & existens insuper si quidem unum. THE. Et istud. S O C. Qui autem opinatur, nõne unum aliquid opinatur? THE. Necessarium est. S O C. Et qui unum aliquid, nõne existens aliquid? THE. Assentior. S O C. Qui ergo non existens opinatur, nihil opinatur. THE. Non uidetur. S O C. At qui nihil opinatur, omnino non opinatur. THE. Constat. S O C. Impossibile igitur est, quod non est opinari, siue de aliquo eorum quæ sunt, siue ipsum secundum se ipsum. THE. Impossibile uidetur. S O C. Aliud itaq; est opinari falsa, q̃ ea quæ non sunt opinari. THE. Aliud apparet. S O C. Neq; igitur sic, neq; ut paulo ante considerauimus, opinio falsa nobis inest. THE. Non certe. S O C. At in hunc modum hoc forsitan appellamus? THE. Quem? S O C. Alienam quandam opinionem, falsam opinionem esse dicimus, quando quis aliquid eorum quæ sunt: aliud quiddam eorū quæ & ipsa sunt, prout animi cogitatio mutarit, esse dicit, sic enim existēs aliquid semper, sed pro alio aliud opinabitur: cunq; ab eo quod cogitauit aberret, iure falsa opinari dicitur. THE. Recte nimirum modo dixisse uideris. nam quoties aliquis pro pulchro turpe, uel contrā pro turpi pulchrum opinatur, toties falsa opinari non ab re iudicetur. S O C. Contemnis me ô Theætete, neq; uereris

reris: THE. Quorsum hec? SOC. Haud enim puto, uideor tibi quod reuera falsum est apprehendisse, interrogatus utrum possit uelox tardus, aut leue grauis, uel aliud quiddam contrarium non secundum naturam propriam, uerum secundum naturam contrarij sibi ipsi contrarium fieri. Ne igitur id frustra aut temere audeas, dimitto, placetq; tibi, ut ais, falsa opinari, esse idem quod & aliena opinari. THE. Mihi quidem. SOC. Licet ergo, ut ipse putas, alterum quiddam ut alterum, & non ut illud cogitatione ponere. THE. Licet utique. SOC. Quando id igitur facit cogitatio, an non necesse est ipsam, aut utraq; aut alterum cogitare? THE. Necesse omnino. SOC. Aut simul, aut seorsim? THE. Et istud. SOC. Ipsum autem cogitare, num idem quod & ego, uocas? THE. Quid tu uocas? SOC. Sermonem quem ipsa anima apud se uoluit circa illa quae considerat. rem tibi, eamq; ut minime peritus, declaro. Hoc enim mihi uidetur, cogitantem scilicet animam nihil aliud agere, quam secum ipsam differere, interrogando, respondendo, affirmando, atq; negando. Postquam uero definit, idemq; siue tardius, seu uelocius animaduertens asserit, neq; uagatur, hanc ipsam opinionem ponimus. Quamobrem opinari loqui appello, opinionemq; sermonem, non ad alium, neq; uoce, sed silentio, & ad seipsum. Tu uero quid sentis? THE. Idem. SOC. Quando igitur aliquis alterum opinatur alterum, tunc ut uidetur ad seipsum dicit, alterum esse alterum. THE. Quid nunc? SOC. Recordare obsecro, si quando tecum ipse dixeris, pulchrum omnino turpe, uel iniustum esse iustum: imò, ut in summa dicam, nunquid persuadere tibi unquam conatus sis, quod maxime omnium alterum sit alterum, an contra: nec in somnijs unquam ausus fueris tecum dicere, quod paria prorsus imparia sint, uel aliud quiddam huiusmodi. THE. Nunquam certe. SOC. Nunquid alium quempiam siue prudentem, siue insanum, ausurum existimas secum loquendo ex industria sibi persuadere bouem necessariò equum, uel duo unum esse? THE. Minime per Iouem. SOC. Si secum loqui opinari est, nemo dum utraq; dicit, opinatur, attingitq; animo, proferret unquam opinareturq; alterum esse alterum. Mittamus, si placet, uerbum hoc alterum: hoc autem est quod uolo, neminem opinari turpe esse pulchrum, aut aliud quicquam eiusdem generis. THE. Mitto equidem o Socrates, mihiq; quod ais, admodum placet. SOC. Quare fieri nequit, ut qui opinatur ambo, alterum esse alterum opinetur. THE. Pater. SOC. At neq; is qui alterum opinatur quidem, alterum minime, unquam alterum esse alterum opinabitur. THE. Vera narras: nam cogeretur etiam quod non opinatur attingere. SOC. Neq; igitur qui ambo, neq; qui alterum opinat, aliena opinari potest. Quapropter qui falsam opinionem aliena opinari definit, nihil efficit. Vnde neq; hoco modo neq; secundum superiora opinionem falsam nobis inesse constat. THE. Non ut uidetur. SOC. Veruntamen o Theatete, si hoc non esse apparuerit, multa & absurda confiteri cogemur. THE. Quanam? SOC. Nò prius dicam tibi, quam omnino considerare contendero: puderet enim me nostri in ijs quae dubitamus, si confiteri quae dico, cogermur: sed si inuenerimus, liberiq; euaserimus, tum demum de alijs loquemur, quibus talia usu ueniunt, utpotè ipsi ab huiusmodi errore penitus alieni. Sin autem omnino deficiemus, humiles facti, ueluti fluctuantes, & nauseam patientes, orationi nos permittemus, ut uel conculcet nos, uel agat quò uelit. Itaq; si quem exitum inueniam quaestionis huius, iam audi. THE. Dic modo. SOC. Haud fatebor recte nos consensisse, quando concessimus, què quis nouit, opinari non posse ea quae non nouit, atq; mentiri. Immo fieri quodammodo potest. THE. Nunquid ais, quod & ego tunc suspicatus sum, quòd id tale esse diximus, quod nonnunquam ego Socratem noscens, eminusq; alium ignotum mihi prospiciens, Socratem mihi notum esse putarim? contingit enim in hoc quod dicis. SOC. Nónne ab eo iam depulsi sumus, quod efficiebat, ut quae noscimus, cognoscentes minime nosceremus. THE. Prorsus. SOC. Ne igitur sic amplius, sed isto modo ponamus. ac fortè quispian nobis assentietur, fortè etiam aduersabitur. uerum ad id attendamus in quo necessarium est sermonem illum qui omnia inuertit, examinare. Vide itaq; an aliquid dicam, potest ne qui ante aliquid ignorauit, postea discere? THE. Potest certe. SOC. Nónne aliud deinceps atque aliud? THE. Quid obstat? SOC. Pone exempli causa, caream uenam in animis nostris effigiem, in hoc maiorem, minorem in illo, in hoc purioris carè, fortè didioris durioris ue in alio, in quibusdam mollioris, in nonnullis etiam temperatae. THE. Pono. SOC. Donum hoc esse dicamus Musarum matris Memoriae, & in hoc quicquid eo-

Cogitare
quidOpinari
quidMater Mu-
sarum Me-
moria

o rum

rum quæ aut uidemus, aut audimus, aut ipsi excogitamus, meminisse cupimus, insinuan-
tes ipsum sensibus intelligentijsq; ueluti anulis signantes exprimimus, quodq; signatum
fuerit, meminimus nos, & scimus quoad figura permanet: at cum aboleat, uel inscribi ne-
quit, obliuiscimur atq; nescimus. THE. Sic esto. SOCR. Qui ergo scit quid illa, considerat
autem quicquam eorū quæ uidet uel audit, uide utrum hoc modo falsa opinetur. THE.
Quoniam? SOCR. Quæ nouit esse putans, nunc quid quæ nouit, nunc uero quæ nō no-
uit. Hæc utiq; supra non recte confessi sumus, impossibilia cōfiterentes, THE. Nunc autem

In notitia sine sensu.

Nosse, quod nouit.

Nosse, quod non nouit.

Non nosse, quod non nouit.

Non nosse, quod nouit.

In sensu solo.

Sentire, quod sentit.

Sentire, quod non sentit.

Non sentire, quod non sentit.

Non sentire, quod sentit.

In utrisq; iunctis.

Nosse sentireq; quod nouit & sentit.

Nosse ac sentire, quod nouit & non sentit.

Nosse ac sentire, quod sentit & non nouit.

Non nosse & non sentire, quod non nouit & non sentit.

Non nosse & non sentire, quod non nouit & sentit.

Non nosse & non sentire, quod non sentit & nouit.

Sunt & alie coniugationes, quæ quia ex his facile fieri possunt, omisse sunt.

quomodo dicis? SOCR. In hunc modum de illis à principio distinguēdo dicamus: quod
isthuc quod quispiam nouit, eiusq; in animo monumentum seruat, non sentit autem, exi-
stimare nequit aliud quiddam esse eorum quod etiam nouit, imaginemq; illius seruat, nō
sentit autem: contraq; quod nouit, putare esse quod non nouit, cuiusue nullam seruat i-
maginem: & quod non nouit, id insuper quod non nouit: & quod non nouit, id quod no-
uit: aut quod sentit, aliquid aliud eorum quæ sentit: siue quod sentit, aliquid quod mi-
nime sentit: aut quod non sentit, eorum aliquid quæ non sentit: siue quod non sentit
quicquam ex his quæ sentit. Multoq; minus putare potest quod nouit, sentitq; & seruat
illius imaginem secundum sensum, esse aliud quiddam quod etiam nouit, & sentit, & ser-
uat eodem modo: aut quod nouit, & sentit, & retinet, recte quod nouit, putare: Siue
quod nouit & sentit, & similiter retinet, id esse quod sentit: seu quod neq; nouit, neque
sentit, id esse quod nec nouit, etiam neq; sentit: Quod ue neq; nouit, neq; sentit, id quod
minime nouit: Quod ue neq; nouit, neq; sentit, id quod minime sentit. Hæc omnia ta-
lia sunt, ut nemo in eis falsa ulla ratione opinari ualeat. Restat ergo ut in quibusdam hu-
iusmodi si modo alicubi tale quid accadat. THE. In quibusnam? Videamus, obsecro, an
magis ex ipsis intelligam. Nam in præsentia haud assequor, ut in quibus nouit aliquis, ea
putet esse alia quædam quæ & nouit & sentit, uel quæ non nouit, sentit tamen, uel quæ
nouit sentitq; ea quæ & nouit & sentit. Quare nunc longe magis quam supra deficio.

SO CR. Age, sic iterum audi. Equidem agnoscens Theodorum, eiusq; simulacrum me-
moriam tenens, Theætetumq; similiter, interdum quidem ipsos uideo, interdum non ui-
deo. & tango quandoq; alias minime, eodemq; pacto & audio, & alijs sensibus appre-
hendo: sæpe etiam sensu uos nullo percipio, sed intra me scio nihilominus atque memi-
ni. THE. Prorsus. SO CR. Hoc itaq; primum ex his quæ expositurus sum, animaduerte,
quod potest quidem aliquis quæ nouit, non sentire, potest etiam sentire. THE. Sic est.

SO CR. Nonne & quæ nō nouit, sæpe etiam neq; sentit, & sæpe solummodo sentit? THE.
Esto. SO CR. Vide an magis in præsentia id iam assequaris, Socrates dum Theodorum
Theate-

Theætetumq; agnoscit, sed neutrum uidet, neq; alio sensu illos percipit, nunquam secum ipse Theætetum esse Theodorum opinatur. Quid ad hæc? THE. Vera sunt. SOC. Hoc fanè primum erat ex his quæ dicebam. THE. Erat. SOC. Alterum erat hoc, quod dum unum è uobis agnosco, ignoro alterum, & sentio neutrum, nunquam eum quem cognosco, illum esse quem ignoro, existimo. THE. Probe. SOC. Tertium uero istud: dum neutrum cognosco, neutrumque sentio, nunquam eum quem ignoro, alium quendam quem rursus ignoro, esse arbitror. atque ita deinceps omnia supradicta repetita similiter puta: in quibus ego nunquam de te ac Theodoro falsa opinabor, neque cognoscens, neque ignorans utrosq; neq; unum quidem noscens, ignorans alterum, eademq; de sensib. ratio si modo percipis. THE. Percipio equidem. SOC. Restat itaq; ut falsa in hoc opinemur, quando te Theodorumq; cognoscens, seruansq; in cetera illa effigie utriusq; figuras longo ex tempore, tanq; annulorum uestrorū signacula, neq; acute cernēs utrosq; tento proprium utriusq; signum propriæ uisioni attribuēdo eius accōmodare uestigio ut agnitiō fiat: sed aberro, & instar eorum qui cōmutatis calceis errant, cōmuto, & utriusq; uisionem ad alienum simulacrū transfero, & similia quædam patior ijs quæ in speculis transuerso resultant, cum aspectus dextera in sinistra cōmutat. Atq; ita decipior, nasciturq; aliena opinio, & id est quod falsa opinari uocatur. THE. Omnino ô Socrates, opinionis passio talis est, qualem mirifice figurasti. SOC. Præterea quum utrosq; cognoscens, unum insuper sentio, alterum minime, cognitionē uero alterius non secundum sensum habeo: quod suprà ita dixi, nec tu me intellexisti. THE. Non certe. SOC. Hoc tamen dicebam, quod qui agnoscit alterum atq; sentit, & cognitionem secundū sensum ipsius habet, nunquam putabit ipsum esse alium quendam, quem agnoscit quoq; & sentit, cuius uel cognitionem secundum sensum habet. Erat ne hoc? THE. Immo. SOC. Prætermissum quodam modo fuit quod modo dicitur, cum in superioribus assereremus falsam opinionem contingere, quoties quispiam utraq; noscens & uidens, aut alio quodā sensu percipiens, & utrorūq; signacula tenens, nō secundū ipsius propriū sensum utrumq; habet, uerum instar imperiti sagittarij à signo procul aberrat, quod quidem mendaciū nuncupatū est. THE. Nec iniuria. SOC. Et quando uni quidem signaculorū adest sensus, alteri minime, quod uero absentis sensus est, præsentī adscribit, omnino hæc cogitatio fallit: & ut summatim dicam, circa illa quæ quis nunquam aut nouit, aut sensit, falli mentiri uel, & falsam opinionem habere non potest, si quid modo uerū nos nunc quidem loquimur. Cæterum in quibus noscimus, & sentimus, in ijs ipsis opinio uera uel falsa uersatur: quæ cum è conspectu directoq; nixu propria simulacra colligit, figuratq; uera est. Cum uero transuerso atq; obliquo falsa. THE. Nonne præclare hæc ô Socrates, dicta sunt? SOC. Cum hæc audieris, idem uehementius asseres. Vera porro opinari pulchrū est, mentiri turpe. THE. Quid nūc? SOC. Hæc utiq; hinc maxime fieri tradunt. Cum alicuius in animo carea effigies illa profunda & multa, lenisq; & probe subacta est, quæ per sensus influunt in hoc insculpta quod Homerus animæ cor uocauit, caræ hanc similitudinem subintelligēs, utpotè pura signacula & funditus insidentia diuturna fiunt. Ac primo quidem homines sic instituti, dociles sunt & acuti, deinde etiam memores, postremo sensuum simulacra nō commutant, unde uera nimirum opinantur. nam cum sint ea perlucida & ampla in regione, uelociter distribuunt, diuiduntq; in propriam effigiem singula, quæ quidē existētia ueraq; uocantur, uiriq; tales sapientes esse dicuntur. an non idem tibi uidetur? THE. Mirum in modum. SOC. Quando igitur densum alicuius est cor, quod sapientissimus Poeta laudauit, uel cum lutulentum nec ex defecata cæra, uel molle nimis, uel durum, nō recte omnino se habet. Nam mollis nimis cæra celeres quidem ad percipiendū efficit sed eosdē obliuiosos. Dura uero contrā, diu memores, sed ineptos tardosq; ad percipiendū: & qui densam & asperā lapideamq; uel terream uel feculentā habēt, obscura simulacra continent. obscura quoq; qui duram: profunditas quippe non adest. Obscura præterea qui molliorē, nam ex confusione facile euanescent: quod si præter hæc, inuicem quoq; congesta sint, ob sedis ipsius angustiam, si quidem exigua sit animula, obscuriora quoq; illis simulacra fiunt. Homines ergo huiusmodi omnes, quales descripsimus, ad opinionem falsam proni redduntur. Nam quum quid uident, aut audiunt, aut cogitant, quia singula singulis mox reddere nequeunt, tardi sunt, præuaricanturq; nam peruerse uident plurima, Qui ignari

Quibus nō
est opinio
falsa, & in
quibus esse
uidetur

Animæ cor
Qui memo
res & acuti

Qui imme
mores
Qui ueloces
& qui tardi
ad percipi
endum

Qui proni
ad opinionē
falsam
Qui ignari

audiuntque, & aliud sæpe pro alio cogitando decepti concipiunt: atque hi falsi mentientes, ignari uocantur. THE. Rectissime omnium ô Socrates, loqueris. SOC. Fatendum igitur falsas hominibus opiniones inesse. THE. Valde. SOC. Et ueras insuper. THE. Et ueras. SOC. Iam utique satis constare putandum duas opiniones esse. THE. Magnopere. SOC. Importunus reuera molestusque admodum ô Theætete, uir garrulus esse uidetur. THE. Quorsum hæc dicis? SOC. Ruditatem meam, ac ut uere dicam, garrulitatem meam moleste ferens, nam quod aliud quisquam nomen imponat ei, qui ob ingenij tarditatem sermones sursum deorsum uertit, quum persuaderi nequeat, & tanquam hebes expedire disputationem omnino nullam ualeat, & dubitationes euadere. THE. Tu uero quid molestes fers? SOC. Non tantum ægrè patior, uerum & dubitavi quidnam respondeam, si quis ita quaesierit: ô Socrates, reperisti iam opinionem falsam non inter se sensibus, non cogitationibus, sed in sensus & cogitationis congressu consistere? At ego fatebor, ut puto, gloriabundus, quasi egregium quiddam inuenerimus. THE. Mihi quidem uidetur ô Socrates, haudquaquam turpe esse quod nunc ostensum est. SOC. Nunquid igitur, inquit ille, hominem quem cogitamus duntaxat, uidemus uero nequaquam, equum esse nunquam opinabimur, quem in præsentia nec uidemus, nec tangimus, uerum solummodo cogitamus, nihilque aliud circa illum sentimus? Hæc equidem, ut arbitror, asserere me fatebor. THE. Et merito. SOC. Tum ille. Undecim quæ quis solum cogitat, secundum hanc rationem, nunquam putabit esse duodecim, quæ etiam solummodo cogitat. Quid ad hæc? THE. Respondebo: quod uidens aliquis aut tangens forsitan undecim, duodecim esse putaret: quæ tamen in cogitatione habet, nunquam similiter iudicaret. SOC. Quid porro, inquit, censes aliquem apud sese cogitaturum quinque & septem, non homines inquam, quinque & septem, nec aliud quicquam eiusmodi, sed ipsa quinque & septem quæ diximus ibi in effigie monumenta esse, & falsa in illis opinari posse neminem? THE. Censeo. SOC. Hæc inquam, si qui ita considerent secum, ipsi perquirentes quot sunt, nonne illorum aliqui undecim, aliqui duodecim iudicabunt. Num omnes duodecim esse illa dicent, atque putabunt? THE. Non per Iouem, uerum plerique undecim: & si quis maiori de numero quærat, magis fallitur. Arbitror enim te magis de omni numero dicere. SOC. Recte sentis. Animaduerte igitur, num & hoc accadat, hoc est, ut ipsa duodecim quæ in effigie sunt, undecim esse quis putet. THE. Videtur. SOC. Nonne hoc ad superiora reuoluitur: qui enim id patitur quod nouit, aliud quiddam quod similiter nouit, esse censeat, quod tanquam impossibile supra respuimus. Et ex hoc ipso confiteri quemlibet cogimus, falsam opinionem non esse, ne unus atque idem eadem scire simul atque nescire cogatur. THE. Vera loqueris. SOC. Ex his iam constat, opinionem falsam aliter esse definiendam, quam cogitationis ad sensum permutationem. nam si ita esset, nunquam in ipsis cogitationibus falleremur. Nunc autem uel nulla est opinio falsa: uel si qua est, quæ quis nouit, ut ignoret simul, fieri potest. Vtrum potius eligis? THE. Ambiguum ô Socrates, electionem proposuisti. SOC. Ambo quidem admittere, ratio uetare uidetur. Veruntamen audendum omnia. Quid si pudorem deponere audeamus? THE. Quo pacto? SOC. Ausi quid ipsum scire sit pronunciare. THE. Cur hoc impudens? SOC. Haud satis aduertisse uideris, quod omnis nobis à principio sermo, inuestigatio scientiæ fuit, tanquam quid ipsa sit ignoraremus. THE. Teneo. SOC. Nonne impudētis animi est, ut scientiam ignorantes, quid scire sit, ostendant? Verum ô Theætete, iam pridem à puritate disputandi longe uagamur. millies enim diximus hæc, cognoscimus, non cognoscimus, scimus, nescimus, quasi aliquid inuicem intelligamus, cuius interim ignoremus scientiā. Ergo & nunc quoque, si placet, uocabulis istis utamur, ignorare scilicet, & intelligere, ut illis uti conuenit, si quidem scientiæ expertes simus. THE. At quo pacto his sublati, ô Socrates disputare ualeres? SOC. Nullo, dum qualis sum, maneo: possem tamē quoquomodo, si contentiosus essem. Et nunc si quis talis adesset, abstinere ab his uocabulis profiteretur, & nos ab his quæ ipse narro, uehementer deterreret. Postquam uero simplices & ignaui sumus, uis ne proferre audeam, scire ipsum quale sit. Mihi enim operæ precium esse uidetur. THE. Aude per Iouem. Nam his tibi utenti ueniam dabimus. SOC. Audisti quid hoc tempore scire dicant esse? THE. Fortè, non tamen in præsentia memini. SOC. Scientiam habere, id est uti uocant, THE. Sic est. SOC. Nos autem paulum permutan-

mutātes, scientiam possidere dicamus. Quares fortē, quoniam hoc ab illo differat. nihilo forsitan. quod autem uideatur mihi, id postquā audiueris, mecum examinato. THE. Modo possim. SOC. Haud sanē possidere idem quod habere uidetur: ceu si quis emptā ueste, illam seruans, & uti arbitrato suo potens, non ferat, habere quidem illam minime confiteremur, possidere uero. THE. Et recte quidem. SOC. Vide praeterea utrum fieri possit, ut qui scientiam similiter possideat, non habeat: perinde ac si quis syluestres aues, siue columbas, siue quasuis alias uenatus, auariorum domi constructo nutriat, quodāmodo habere semper illas dicitur, quia possidet. THE. Sanē. SOC. Quodāmodo uero non habere, sed potestatem quidem esse, cumq; in columbario eas incluserit, posse quoties uelit capere, & habere quamlibet ad uotum atq; dimittere. THE. Ita est. SOC. Rursus quemadmodum supra in animis nescio quod figmētum cāreum machinati sumus, ita & nunc in qualibet anima auarium quoddam omnis generis auium fabricemus: quarum aliae seorsim ab alijs discretis gregibus peruagentur, aliae numero paucae, nonnullae solae passim quocunq; contigerit, uolitent. THE. Fiat, quid tum postea? SOC. Hanc caueam in pueris uacuam esse dicamus, loco uero auium scientias intelligamus: & quisquis scientiam nactus, hoc coercuit ambitu, hunc inuenisse didicisseq; rem ipsam cuius scientia est, & hoc ipsum esse scire. THE. Esto, SOC. Deinde rursus quamcunq; uelit scientiam aucupari, captamq; habere, iterumq; dimittere: haec inquam, omnia quibus exprimenda nominibus sint, considera. nunquid eisdem quibus antea cum acquisita duntaxat possidebant, an alijs? Hinc fortē clarius me intelliges. Arithmeticae artem uocas? THE. Voco. SOC. Hanc suppone scientiarum omnis paris & imparis aucupium esse. THE. Suppono. SOC. Hac arte arithmeticus ipse scientias numerorum quasi mancipia quaedam subiectas habet, & alijs tradit. THE. Prorsus. SOC. Eumq; qui tradit, docere dicimus: qui uero accipit, discere: & eum qui habet ex eo quod in ipsa cauea possidet, scire. THE. Maxime. SOC. Quae sequuntur, diligenter animaduerte. Qui perfectus arithmeticus est, nonne omnes scit numeros? omnium quippe numerorum in eius animo scientiae insunt. THE. Nil obstat. SOC. Nonne hic interdū uel secum ipse interna, uel externa quaedam quae numero constant, dinumerat? THE. Quid nī? SOC. Numerare autem nihil aliud posse ponemus, q̄ considerare quantus quisq; sit numerus. THE. Nil aliud certe. SOC. Quod ergo scit, tanquam nescius cōsiderare uidetur, is quem scire omnem numerū cōfessi sumus. audis ambiguitates huiusmodi? THE. Equidem. SOC. Cū columbarū possessioni & aucupio comparauerimus, duplex aucupium esse dicemus: unum ante acquisitionem possidendi gratia: alterum postq; acquisiuit posseditq; gratia capiendi manuq; tenendi illa ipsa quae quis diu possedit. Atq; ita quorum iam pridem scientijs discēdo praeditus est, quae uē antea nouit, ea iterum discere potest, resumens cuiusq; scientiam, & in lucem eruens quae latebāt. THE. Vera narras. SOC. Propterea paulo ante quarebā, quomodo nominibus est utendum, cū de ijs loquimur, ut puta quādo arithmeticus numeraturus est, uel lektor grammaticus. Tunc enim sciens, iterū secum ipse quae scit, discere tentat. THE. At absurdū est hoc o Socrates. SOC. An fortē dicendum quae nescit, ea uel numerare, uel legere, cū ipsi iam literarum omnium uel numerorum intelligentiam tradiderimus? THE. Hoc quoq; absurdū. SOC. Vis ergo dicamus nihil curare nos quomocunq; nominibus sciendi discendiq; quisq; utatur? Postq; uero determinauimus, aliud quiddā esse scientiam possidere, aliud habere, quod quis possidet, ne possideat, fieri nō posse dicimus. Quapropter nunquam accidit, ut aliquis quod scit, idem & nesciat. Falsam tamen opinionē circa id ipsum accipi posse. Nam accidere potest ut scientia unius pro alterius scientia capiamus, quādo aliquis nostrum unam quandā ex internis scientijs aucupās, pro illa aliam prauolantem deceptus apprehendit. Veluti cū undecim duodecim esse putat, ipsorū undecim scientiam loco scientiae ipsorū duodecim, cum utraq; intus maneat, capiens quasi pro columba palumbē. THE. Verisimile id quidem. SOC. Cum uero quam affectat, apprehēdit, tūc expertem esse mendacij, ueraq; nimirū opinari dicendū. Et hoc modo ueram & falsam opinionem existere, nihilq; ex ijs quae nos supra turbabant, impedimēto nobis fore. Fortē mihi assentieris, an quid ages? THE. Assentiar. SOC. Iam discrimen illud euasimus, quo nescire aliqui quae sciunt, cogebantur. Nam quae possidemus, ne possideamus non accidit: neq; si fallamur, neq; si uere iudicemus. Veruntamen aliud quiddā grauius mihi uidetur.

Aliud est scientiam habere, aliud uti & possidere

THE. Quidnam hoc? S O C. Si scientiarum cōmutatio, falsa fiat opinio. THE. Qui istuc? Nōne ualde absurdum est, ut qui rei cuiusdam scientiam habet, eam ipsam ignoret, non ignorantia quidem, sed ipsius eiusdem scientiā? Deinde rem hanc aliam quandā, & contrā illam hanc esse existimet? quā prāter rationem hoc est, quod prāsente scientia animus, cognoscat nihil, ignoret omnia? Enimvero secundū hanc rationem nihil prohibet, quin ignorantia prāsens, nosse quicquid efficiat, cācitasquē uidere, si scientia ignorare quēquid effecerit. THE. Haud recte forsitan ō Socrates, aues induximus, cum solas in animo scientias poneremus: oportebatquē inscitias quoque unā cum scientiis in animo conuolantes, inducere, & aucupātem hominem nonnūquid scientiam, sēpe inscitiam circa idem accipientem; cumquē in scientiam incurrit, uera opinantem: cum ignorantiam, falsa. S O C. Difficile est te non laudare Theætete, quod tamē dixisti, iterū animaduerte. Esto enim ut ais. Qui in ignorantiam incidet, falsa, ut ais, opinabitur: nōne? THE. Certe. S O C. Non tamen falsa se opinari putabit. THE. Non certe. S O C. Sed uera potius, & tanquam sciens afficitur ad illa in quibus errat. THE. Cur non? S O C. Et idcirco scientiam nactum se uenando, nō inscitiam arbitrabitur. THE. Patet. S O C. Iam longo quodam circuitu in primā rursus dubitationem relapsi sumus. quippe contentiosus redargutor ille subridens, dicet. Vtrum ō boni uiri, utranquē noscens aliquis scientiam & inscitiam quam nouit, aliam quandam quam etiam nouit, esse censet? aut neutram noscens, quam nō nouit, aliam quam nec nouit? aut unam cognoscens quidem, alteram minime, quam nouit eam esse quam non nouit: uel contrā quam non nouit, eam esse quam nouit? Vel rursus mihi dicetis, scientiarū & inscitiarum scientias esse, quas qui possidet, in alijs quibusdam ridiculis caueis siue cāreis figmentis includens, quatenus possidet, scit, etiam si in promptu non habeat. Atque ita cogemini in infinitum circa idem reuolui, nihil proficientes. Quid ad hāc ō Theætete? THE. Per Iouem ō Socrates, quid respondendū sit, nescio. S O C. Nōne ratio nos ō Theætete, admonet, nō recte falsam opinionem prius quā scientiam inuestigasse, & indiscussam scientiam reliquisse? impossibile autem est ista cognoscere, antequam sufficiēter scientia definita sit? THE. Necessarium ō Socrates, quod ais in prāsentiā, asserere. S O C. Quid ergo à principio rursus de sciētia differemus? Nondū enim dicēdo defessi sumus. THE. Non certe, siquidem ipse nō renuis. S O C. Dic age, quo pacto eam definientes, nō bis ipsi minime aduersabimur? THE. Quemadmodū supra contendimus. nihil em̄ aliud habeo. S O C. Quomodo supra? THE. Veram opinionē scientiam esse uolebam. nam uere opinari procul est ab errore: & quā uera opinione proficiunt, decora omnia bonaquē sunt. S O C. Qui in trāsundo flumine prāit sequentibus, cū interrogāt quā alta sit aqua, ipsa ostendet, inquit. Quod si & nos ingressi perquiramus, fortē impedimentum ipsum quod quārit, demonstrabit, manētibus nobis nihil patebit. THE. Probe loqueris. eamū iam quāsituri. S O C. An nō breuis inuestigationis hoc est? Ars etenim uniuersa argumentis nobis est sciētiam id minime esse. THE. Qua ratione? quā uē hāc facultas? S O C. Eorum qui prā ceteris sapientes sunt, quos oratores & causidicos uocant, hi siquidem arte sua persuadent, nō docent. inducūt enim auditores, ut quā ipsi cupiunt, opinētur. An tu aliquos adeo in docendo uehēmētes existimas, ut cum latrocinijs alijsquē iniurijs nulli testes interfuerint, tamē commissorum scelerū ueritatem ad aquam paucam doceāt? THE. Nullo modo docere illos, sed persuadere puto. S O C. Persuadere autem, nōne idem asseris quod & opinionem inducere? THE. Idē prorsus. S O C. Nōne quādo iudices iuste persuadentur in his quā solus ille qui uidit, cognoscit, alius autem nequaquē, tunc ipsa ex auditu iudicantes, ueramquē opinionem nacti absquē scientia, recte iudicāt ea in quibus persuasi sunt, si modo bene iudicāt? THE. Omnino. S O C. Si tamen idem esset ō amice, opinio uera iudiciumquē & scientia, nunquid iudex ille summus absquē scientia recte opinaretur. Nunc autem utrunquē diuersum quiddam esse uidetur. THE. Quod ab aliquo de scientia quondam audiui, oblitus eram, sed iam reminiscor. Inquit autem opinionem ueram cum ratione scientiam esse, sine ratione expertem scientia: & quā ratione carent, sciri nō posse: quā uero rationem habent, sciri. S O C. Quā prāclare loqueris. Sed hāc ipsa quā sciri possunt, & quā non, dic quomodo distinguebat, ut uideamus utrum tu & ego similiter acceperimus. THE. Inuenturus ne sim ignoro, fortē uero exponente alio quodā assequer. S O C. Audi igitur pro somnio somniū. ego quoque accepiſſe à quibusdam mihi uideor
prima

prima ipsa uelut elementa ex quibus homines & alia cōponunt, rationem nō admittē. Nam unumquodq; illorū secūdum seipsum nominare licet, appellare uero aliquid aliud minime, neq; quod est, neq; quod non est. Iam enim essentia ipsi uel non essentia adhiberi cōtingeret. Oportet autē nihil apponere, si quis illud ipsum solum dicat. Etenim neq; ipsum, neq; illud, neq; unūquodq; neq; solū, neq; istud, neq; cetera talia adhiberi uolunt. Hāc em̄ circūcurrentia omnibus adhiberi, & alia quādam esse aiūt prāter illud cui sunt adiecta. Oportere autē si quo modo posset ipsum dici, rationemq; propriā admitteret seorsum ab alijs omnibus ipsum dici. Nunc autē nullum ex primis oratione posse proferri. nihil enim aliud ipsi q̄ nomen adesse, solūq; nomē habere. Quā uero ex illis cōposita sunt, quemadmodū ipsa copulantur, sic & illorū nomina copulata orationem fieri. Nominum quippe copulationē orationis esse substantiam. Quo circa elementa sine oratione ratione ue, & incognita esse sensibus tamen percipienda: syllabas autē & cognosci & dici posse, & uera opinione cōprehendi. Quando ergo absq; ratione opinionē de aliquo uerā aliquis adipiscitur, uera quidem de illo eius sentire animum ferūt, nosse uero nequaq̄. Nam eum qui accipere & reddere rationem nequit, inscium esse. Cum uero rationē consequitur, hāc omnia cognoscere posse, perfectamq; scientiā adipisci. Sic & tu insomniū an aliter audiuiſti? THE. Sic omnino. SOC. Num tibi id placet? & hoc pacto opinionē ueram unā cum ratione scientiā asseris? THE. Et maxime quidem. SOC. Siccine Theaetete nos hodie id cōprehendimus, quod olim sapientes quāplurimī inuestigantes, anteq̄ inuenerent consenuerunt? THE. Mihi quidem ō Socrates, quod modo dictū est, bene dictū esse uidetur. SOC. Et merito, nam quā scientia absq; oratione rectaq; opinione unquam esse poterit? Vnū tamen ex dictis mihi displicet. THE. Quod istud? SOC. Quod sanē magnificentius dici uidebat̄ elementa ignota esse, syllabarū autem genus notū. THE. Nōne recte? SOC. Aduertendū profecto. Nam uelut uades sermonis exempla ipsa habemus, quibus ille usus, hāc omnia dixit. THE. Quānam? SOC. Literarum elementa & syllabas, an putas aliō intuentē, hāc dicere illum qui dicit quā ipsi narramus? THE. Nō ad alia certe, sed ad ista duntaxat. SOC. Ea igitur recensentes examinemus, imō uero sic nosmetipsos, nōne literas ita didicimus? Responde ad hoc primum, an non syllabā rationē definitio nem ue habent, elementa uero minime? THE. Fortē. SOC. Mihi quoq; omnino uidetur. Si quis ergo ita de prima Socratis syllaba percontetur, ō Theaetete dic quid est? Quid potissimum respondebis? THE. Quod s, & o. SOC. Habes ergo hāc syllabā rationē? THE. Equidem. SOC. Age dic prāterea ipsius s rationē. THE. At quo pacto quis elementi elementa referre posset? Etenim ipsum s ō Socrates mutarū literarum sonus quidam est solum lingua ueluti sibilante: ipsius autē b, neq; uox neq; sonus, neq; plurimorū elementorum. Quocirca recte admodū absq; ratione esse dicunt, e quibus septē illa notissima uocem habent, rationem uero nequaq̄. SOC. Hoc itaq; ō amice circa scientiā recte asseruimus. THE. Videmur. SOC. Quid uero cū diximus ignotū elementum, syllabam esse notam? nunquid recte? THE. Probabile est. SOC. Syllabā uero utrū elementa utraq; esse dicimus? uel etiā si plura insint q̄ duo, omnia esse? An potius ideam unā ex ipsis cōpositis genitā? THE. Cuncta dicere mihi uidemur. SOC. Aspice igitur circa duo, s, & o, si utraq; prima mei nominis syllaba sunt, quisquis ipsam nouit, utraq; noscit. THE. Quid nī? SOC. Ergo s, & o, cognoscit. THE. Planē. SOC. Quid porro, si utrunq; ignoret ambo cognoscet? THE. Et absurdum, & prāter rationē hoc esset. SOC. Veruntamen si necessariū est utraq; nosse, quandoquidē ambo quis nouerit, sequitur ut necesse sit eum elementa prānosse, qui syllabā quādoq; sit cogniturus, atq; ita nobis pulcher ille sermo effugiēs elabatur. THE. Et repente nimīū, neq; enim bene illum custodimus. Oportebat fortē syllabam non elementa ponere, sed unam quandā ex illis speciē constitutā, quā ideā unā sui ipsius habeat: & ab elementis differat. SOC. Sic prorsus, ac fortē hoc modo potius q̄ illo se habet. Quamobrē considerandū est diligēter, neq; ita ignaue sermonem tam magnū tamq; praeclarū prodi decet. THE. Non profecto. SOC. Esto igitur syllaba, ut modo dicebamus, idea una ex singulis cōgruentib. elementis, tam in literis q̄ in ceteris omnib. facta. THE. Prorsus. SOC. Nunquid partes illius esse non oportet? THE. Cur nam? SOC. Quoniā cuiuscunq; partes sunt, totū necesse est partes omnes existere, an totū unam quandam speciem ex partibus factam uocas, ab omnibus partibus differentem? THE. Equidem. SOC.

Orationis
substantiaDeliterarū
elementis
& syllabisAn omne &
totū, idem

An omnia
& omne, idē

Genus ele-
mētorū cla-
riorem intel-
ligentiam q̄
syllabā con-
tinere

Omne uero & totum idem ne, an differens utrunq; uocas? THE. Quanquā nihil habeo certi, tamē quia prompte respondere iubes, periculū faciēs aio differre. SOC. Promptitudo o Theatete recta. Vtrū uero & respōsio recta, considerandū. THE. Profecto. SOC. Nōne secundū hunc sermonem totum & omne differūt? THE. Certe. SOC. Quid porro omnia, & omne num aliquo differūt? Veluti cū dicimus, unū, duo, tria, quatuor, quinque, sex, uel bis tria, uel ter duo, aut quatuor ac duo, aut tria duoq; & unum. Vtrum in his omnibus idem an aliud dicimus? THE. Idem penitus. SOC. Aliud ne q̄ sex? THE. Nihil aliud. SOC. Nōne in uno quoq; loquendi modo omnia sex inuenimus? THE. Ita. SOC. Rursus autem non unum aliquid dicimus, dum dicimus omnia? THE. Necesse est. SOC. Num aliud q̄ sex? THE. Nihil aliud. SOC. Ergo in his quæ numero constant, idem esse omne & omnia dicimus. THE. Sic apparet. SOC. Sic utiq; de ipsis dicamus: iugeri numerus, & iugerū idem, nōne? THE. Idem. SOC. Et stadij numerus stadiumq; similiter? THE. Et hoc. SOC. Exercitus quoq; ipsius numerus & exercitus ipse, cæteraq; huiusmodi eodem pacto: Numerus enim omnis existēs omne unūquodq; illorū est. THE. Sanē. SOC. Singulorū autem numerus, num aliud est q̄ partes? THE. Nequaquā. SOC. Quæcunq; igitur partes habent, ex partibus constant. THE. Apparet. SOC. Omnes autem partes totum esse cōcessum est, si quidem omnis numerus omne est. THE. Ita est. SOC. Totū itaq; non constat ex partibus: omne enim esset, quandoquidem omnes esset partes. THE. Nō uidetur. SOC. Pars id quod est, an est alterius q̄ totius. THE. Ipsius utique omnis. SOC. Strenue Theatete pugnas, ipsum omne nōne ex eo est omne quod nihil deest? THE. Necesse. SOC. Totū quoq; nōne eadem ratione totum quia nihil abest? Cui uero nihil deest, neq; tamen totū est, neq; omne, ipsum est ex seipso. THE. Videtur mihi nunc totū & omne nihil differre. SOC. Nōne diximus cuius partes sunt, totum, & omne partes omnes esse? THE. Planē. SOC. Rursus quod paulo ante tentauimus, nōne si syllaba elementa nō est, necesse est eam non tanquā partes suas elemēta habere: aut si eadem est cū illis, æque ac illa cognosci possit? THE. Ita certe. SOC. Ne hoc accideret aliud ipsam q̄ illa posuimus. THE. Aliud. SOC. Quid uero si elemēta syllabæ partes non sunt, num alia quædā referre potes, quæ partes quidē syllabæ, neq; tamen illius elementa sint? THE. Nunquā ego partes uocarem quæ elemēta non sunt. Ridiculū quippe omnis elemētis alia quærere. SOC. Omnino igitur secundū hanc rationē o Theatete una quædam impartibilis idea syllaba esse uidet. THE. Videt sanē. SOC. Num recordaris amice, nos in superioribus admisisse, quod primorum ex quibus alia cōponuntur ratio nō esset ex eo quod ipsum secundū seipsum unūquodq; simpliciter existeret, neq; ipsum esse de illo cōgrue dici posset, neq; hoc, neq; ita quasi hæc extranea alienaq; sint, & hæc ipsam causam obstare diximus quo minus describi cognosciq; possit? THE. Memini. SOC. Est ne alia causa præter hanc, quæ uniforme, & impartibile aliquid ipsum faciat? Nā ego nullā aliam uideo. THE. Non uidetur. SOC. Nōne in idem cum illo syllaba quoq; concurrīt, quandoquidē species est, nec habet partes, sed idea una est? THE. Maxime. THE. Si igitur multa elemēta syllaba est, & totū quiddam, eiusq; partes, ista similiter syllabæ & elemēta cognosci describiq; possunt: quippe cum partes omnes idem quod & totum esse cōstituerit. THE. Præcipue. SOC. Sin autē unum quiddam, & simplex, æque syllaba atq; elementum definitionis cognitionisq; est expers. Eadem enim causa talia hæc efficiet. THE. Aliiter asserere nequeo. SOC. Eius ergo sermonē ne admittamus, qui dixerit syllabā quidem dici & cognosci posse, elementa uero nequaquam. THE. Non certe si huic rationi credimus. SOC. Quid si quis contraria dixerit, an non potius illa concederes, ex his quorum tibi ipsi in primis literarū rudimentis conscius extitisti. THE. Quænam ista? SOC. Quod nihil aliud discere studuisti, quàm elemēta oculis auribusq; discernere, & singula secundum seipsa notare, ne illorū positio uel cum dicerentur, uel cum scriberent, te turbaret. THE. Vera narras. SOC. Citharistæ uero artem didicisse, quid aliud est q̄ unumquench tonū cuiusq; chordæ dignoscere? Hæc enim elementa musicæ quilibet appellaret. THE. Nihil aliud. SOC. Cum ergo elementorum, & syllabarū periti fuerimus, uelimusq; ex his ad alia cōiecturam facere, asseremus profecto genus elementorū clariorem principaliorēq; intelligentiam continere quàm syllabam, ad singulas disciplinas absolute percipiendas. Et si quis notam syllabam, elemētū natura ignotum dixerit, ultro illum uel inuitum

tum ludere putabimus. THE. Et maxime quidem. SOC. Cæterum aliæ quoque eiusdem rei demonstrationes meo uidere sint: propositi uero ne propter hæc obliuiscamur, quid scilicet de hoc iudicandum sit quod dicitur, rationem si cum opinione uera coeat perfectam scientiam esse. THE. Inquirendum omnino. SOC. Dic age, quid λόγος nobis hic significet. E tribus enim unum quiddam significare mihi uidetur. THE. E quibus. SOC. Primum esse arbitror cogitationem suam uoce per uerba nominaque exprimere, opinionem propriam in uoce perinde ac in speculo & aqua monstrantem. Nonne tale quiddam oratio tibi esse uidetur? THE. Mihi uero. SOC. Eum qui hoc agit, loqui dicimus. Nonne hoc quisque facere potest: ostendere scilicet ocius aut tardius, quid sibi de singulis uideatur: nisi forte mutus uel surdus natura sit. Atque ita quicumque recte aliquid opinantur, μετὰ λόγῳ opinari uidentur. Ac nunquam recta opinio sine scientia erit. THE. Vera hæc sunt. SOC. Ne igitur facile condemnemus eum, qui scientiam quod nunc diximus affirmauit, quasi nihil dicat. Fortè enim non id uolebat, sed interrogatus quid unumquodque respondere per elementa interroganti possit. THE. Quale id inquis o Socrates? SOC. Quemadmodum Hesiodus de curru dicit: Centum ligna currus, quæ quidem ego dicere haud possem, neque tu etiam ut opinor, sed satis nobis erit, si interrogati quid est currus, respondere poterimus, rotæ, axis, tabulæ, semicirculi, iugum. THE. Omnino quidem. SOC. Ille autem fortè nos existimaret tanquam interrogatos de tuo nomine, respondentesque per syllabam ridendos esse, recte quidem opinantes dicentesque quod dicimus, putantes autem grammaticos esse, & grammatice habere ac dicere Theæteti nominis rationem: hoc autem non esse secundum scientiam loqui, antequam per elementa cum opinione uera unumquodque quis determinet, quemadmodum supra dictum est. THE. Dictum proculdubio. SOC. Sic utique & de curru nos rectam opinionem habere. Eum uero qui centum illa percurrere potest, ipsius currus essentiam accipiens, rationem quoque unā cum uera opinione comprehendisse: loco opinantis, artificiosum & scientiæ compotem circa currus essentiam euasisse, per elementa totum determinantem. THE. Nonne bene tibi uidetur o Socrates? SOC. Si tibi o amice uidetur ac approbas hunc per elementa circa unumquodque discursum rationē esse, aut eum qui per syllabas aut maius quiddam fit, esse rationis expertem, uolo mihi dicas, quo diligentius cōsideremus. THE. Approbo, & maxime quidem. SOC. Num ita ut existimes quemlibet cuiusuis scientem esse, quando unum idemque nunc unius eiusdemque, nunc alterius esse, ei uideatur? Vel quando unius & eiusdem nunc hoc nunc illud esse opinatur? THE. Non per Iouem. SOC. Num memoria excidit, in discendis literis quod tibi & alijs acciderunt hæc sapere? THE. Solitos ne dicis eiusdem syllabæ nūc hanc nunc illam literam opinari: Eandem uel literam aliās in syllabam propriam, aliās in alienam referre? SOC. Hæc inquā. THE. Nec oblitus sum, nec eos qui sic affecti sunt, scire arbitror. SOC. Quid uero? Si quis eo in tempore Theætetum scribens th, & e, scribendum putet, scribatque, & rursus Theodorum scribere uolens th, & e, scribendum putet & scribat, nunquid scire illum dicemus primam uesiri nominis syllabam? THE. Paulo ante inter nos conuenit eum qui sic institutus est, nondum scire. SOC. Quid prohibet hoc idem aliquem circa secundam, tertiamque, & quartam syllabam pati? THE. Nihil omnino. SOC. Nunquid tunc discursum per elementum habens Theætetum recta cum opinione scribet, quando ordine suo scribet? THE. Absque dubio. SOC. Nonne adhuc inscius, sed recte opinatus, ut diximus? THE. Certe. SOC. Et rationē habens cum opinione recta: nam discursum per elementū habens, scripsit quam rationem esse consensimus. THE. Verum. SOC. Est igitur o amice quædam cum ratione opinio recta, quam scientiam appellare nondū decet. THE. Apparet. SOC. Somniū quoddam, ut uidetur, nacti sumus, dum uerissimam scientiæ rationem habere consideremus. THE. Aut nondū uituperare debemus, fortè enim quispiam nō ita λόγον definiat, sed reliquam e tribus speciem eligat, e quibus unā quandam electurū diximus illum, qui scientiā esse opinionem rectam cum ratione asseuerabat. SOC. Opportune admonuisti. Adhuc enim species una restat: prima quidem erat idolum cogitationis in uoce, secunda uero in totum per elementa processus. THE. Tertiam autem quid dicis? SOC. Quod & plurimi faterentur, posse uidelicet quandam ueluti notam asserre, qua ab alijs omnibus id de quo agitur, differat. THE. Quam mihi, cuius uel definitionem talem assignare potes? SOC.

Græcis λόγος
rationē, ora
tionē, defini
tionē signifi
cat, unde fu
it Græca hic
uoce utēdū

Est quædā
opinio recta
cum ratioe,
quæ non est
scientia
Tres species
rationis

Quædam de
definitione

Differentia
inter cogno
scere & opi
nari

Vt ecce de sole, si uelis, approbabis arbitror, quod luce præcellit omnibus quæ circa terram in cælo uoluntur. THE. Omnino. SOC. Accipe cuius gratia hoc est dictum. est autem quod modo referebam. Si differentiâ cuiusq; accipias qua ab alijs est distinctâ, definitionem ut quidam tradunt, acceperis: quandiu uero cõmune aliquod attigeris, illorum definitionem quorum cõmunitas est, habebis. THE. Intelligo, ac recte huiusmodi quiddam rationem uocari existimo. SOC. Qui autem cum recta opinione differentiam qua quodq; à quocunq; seiungitur accipit, id ipsum deinde sciet, quod prius opinabatur. THE. Consentaneum est. SOC. Nunc demum ô Theætete cum primum ad hanc quasi quandam adumbrationem propius accesserim, nihil omnino me in his intelligere animaduertito. Quousq; uero eminus prospiciebam, dici mihi aliquid uidebatur. THE. Quamobrẽ? SOC. Dicam si potero. Rectam equidem de te opinionẽ habens, si tuam præterea definitionem accipio, te cognosco: alioqui duntaxat opinor. THE. Ita est. SOC. Definitio autem differentiæ tuæ interpretatio erat. THE. Erat certe. SOC. Quando igitur opinabar solum nihil eorum quibus es distinctus ab alijs cogitatione percipiebam. THE. Nihil ut uidetur. SOC. Communia ergo quædam attendebam, è quibus nihil tu magis quam alius quiuis habes. THE. Necessario sequitur. SOC. Dic age per louem, quo pacto tunc potius te q̃ alium quemlibet opinabar? Pone utiq; ita me cogitantẽ, Theætetum esse illũ, qui & homo est, & nares, & os, & oculos habet, similiterq; reliqua membra. Num cogitatio ista efficit, ut Theætetum potius q̃ Theodorum animaduertam, uel uilissimorũ hominum extremum quempiam? THE. Quinam? SOC. Si uero non solum habentẽ nares, & oculos cogitem, sed & simum nasum, & prominentes oculos, nihilo magis iterum te quam me ipsum, & alios quicunq; tales sunt, opinabor. THE. Aequè sanẽ. SOC. At uero non prius Theætetum ut arbitror, opinabor, quam figurã hanc simam, ab alijs quascunq; uidi simis figuris, per aliquod monumentũ illius proprium impressam mihi distinguam, aliaq; similiter, è quibus tu consistis. quæ quidem me cras etiam si in te incidero, admonebit, & recte de te opinari faciet. THE. Vera loqueris. SOC. Ergo circa differentiam propriam, recta de unoquoq; uersatur opinio. THE. Apparet. SOC. Quid deinde igitur erit, si unã cum recta opinione definitionem quoq; assumamus? Ridiculus enim præceptum est, si qua ab alijs differat quicquam, opinari iubet. THE. Quomodo? SOC. Quibus de quatenus ab alijs differant, recte opinamur, de iisdem quatenus ab alijs differant recte opinionẽ assumere iubet. Atq; ita oratio tua erit aut scuticæ aut pistilli, aut cuiusuis circũuolutioni similis, ad hoc autem præceptũ nihil prorsus dicit. Cæci nanq; præceptũ rectius uocet. Quoniã iubere ut quæ habemus accipiamus, ad ea quæ opinamur, discenda, cæci hominis mandatum esse uidetur. THE. Dic age quid modo quærebas? SOC. Si dum rationem ô puer accipere præcipit, nosse præcipit, non aut differentiam opinari, dulcis sanẽ res esset ratio, & omnium quæ ad scientiam pertinent pulcherrima. nosse em̃ accipere scientiã est. THE. Est profecto. SOC. Interrogatus itaq; quid scientia sit, responderet eam esse opinionẽ rectã cum scientia differentiã. Rationis enim assumptio secundũ illum hoc esset. THE. Videtur. SOC. Omnino fatuum est, scientiam nobis quærentibus, opinionem rectã cum scientia dicere, siue differentie, siue cuiuscunq; alterius scientia sit. Neq; sensus igitur ô Theætete, neq; opinio uera, neq; cum opinione uera assumpta ratio scientia est. THE. Non, ut uidetur. SOC. Nunquid fœtus in nobis alius circa scientiam ô amice restat? an omnia iam peperimus? THE. Per louem plura q̃ in me haberem, educẽte te protuli. SOC. Nonne cuncta nobis hæc ars obstetricia, uana, educationeq; indigna nata fuisse ostendit? THE. Omnino quidem. SOC. Si igitur aliorum deinceps plenum fœcundũq; te fieri cõtendes, pregnansq; euades, melioribus plenus eris propter presentem discussionẽ, quod si fortẽ uacuis sterilisq; manes, minus certe molestus familiaribus eris & moderatior & mitior, nequaquam quæ nescis scire te putans. Tantũ quidem ars mea, nec aliud præterea quicquã potest: nec ea noui quæ alijs multi, quicũq; magni atq; mirandi uiri, & sunt, & fuerunt. Hanc uero obstetriciã facultatem ego ac mater mea à deo sortiti sumus, illa quidem circa fœminas, ego autẽ circa adollescẽtes ingenuos atq; honestos. Sed nunc iam eundem mihi est in regis porticum; nam Melitus in iudiciũ me uocauit. Cras summo mane ô Theodore huc redibimus.